

**POWIATOWY PROGRAM
ZDROWIA PSYCHICZNEGO
NA LATA 2021-2025**

Nowy Tomyśl 2020

Program został opracowany na zlecenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomysłu.

Wykonawca konsorcjum firm

Monika Barwik

Stowarzyszenie Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich PISOP

Doradztwo Społeczne i Gospodarcze Krzysztof Bondyra

Termin realizacji: listopad - grudzień 2020r.

Wprowadzenie	5
1. Diagnoza	6
1.1 Wytyczne nadrzędne	6
1.2 Sytuacja zdrowotna	6
1.3 Zapisy prawne (na poziomie krajowym i wojewódzkim)	9
1.4 Rekomendacje, wytyczne, cele	11
1.5 Wytyczne na poziomie lokalnym	13
1.6 Sytuacja w powiecie i gminach	14
1.7 Lokalne zasoby instytucjonalne	16
Centrum Zdrowia Psychicznego	17
Instytucje z zakresu pomocy społecznej	18
Domy Pomocy Społecznej	21
Środowiskowe Domy Pomocy Społecznej	21
ŚDS w Sielinku	22
Placówki służby zdrowia	22
Poradnie psychologiczne	22
Placówki oświatowe	23
Organizacje pozarządowe	24
Warsztaty Terapii Zajęciowej	25
Placówki Wychowawcze	25
2. Ocena potrzeb społeczności lokalnej w zakresie ochrony zdrowia psychicznego	26
2.1 Opinia pracowników socjalnych z powiatu nowotomyskiego	26
2.2 Opinia pedagogów szkolnych z powiatu nowotomyskiego	31
2.3 Wyniki badań jakościowych – wywiady pogłębione	36
3. Cele strategiczne i operacyjne	37
4. Priorytety w obszarze zdrowia psychicznego w powiecie nowotomyskim	38
5. Planowane działania	38
5.1 Rozwój działań na rzecz zapobiegania zaburzeniom psychicznym.	38
5.2 Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego, w szczególności środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej	39
5.3 Zapewnienie skuteczności funkcjonowania systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego.	41

5.4 Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi.	41
5.5 Zapewnienie wsparcia na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi	42
5.6 Skoordynowanie różnych form opieki na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w powiecie nowotomyskim.	43
6. Źródła finansowania.....	44
7. Opis monitoringu i ewaluacji programu.....	44
Bibliografia	45

Wprowadzenie

Przyjęta w 1948 konstytucja Światowej Organizacji Zdrowia określa zdrowie psychiczne, jako pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny człowieka¹. Ze względu na wieloznaczność i ogólnikowość terminu, pojęcie zdrowia psychicznego jest w różny sposób kategoryzowane i uściślane, choć przeważa pogląd, iż nie istnieje jedna i bezwzględnie uniwersalna definicja zdrowia psychicznego, nie ma jednej, „oficjalnej” definicji, ponieważ (według WHO) różnice kulturowe, subiektywne odczucia oraz rywalizujące ze sobą profesjonalne teorie wpływają na to, jak termin ten jest rozumiany. Większość ekspertów jednak podkreśla, że zdrowie psychiczne i zaburzenie psychiczne nie są do siebie przeciwstawne, czyli brak rozpoznanej choroby psychicznej nie musi oznaczać zdrowia psychicznego.

W praktyce, potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi lokuje się w czterech obszarach: medycznym, rodzinnym, wspólnotowym i rehabilitacyjnym:

- do obszaru medycznego należą takie działania jak: wczesne rozpoznanie, informacja o chorobie i leczeniu, opieka medyczna, hospitalizacja, wsparcie psychologiczne;
- do obszaru rehabilitacyjnego należy: wsparcie socjalne, edukacja, wsparcie zawodowe, opieka dzienna, opieka długoterminowa, zaspokojenie potrzeb duchowych;
- do obszaru rodzinnego należy: wyrabianie umiejętności opieki nad osobą chorą, umacnianie spójności rodziny, wsparcie w sytuacjach kryzysowych, wsparcie finansowe, tworzenie sieciowego systemu wsparcia z udziałem rodzin;
- do obszaru wspólnotowego należy: pełne uczestnictwo społeczne, unikanie stygmatyzacji i dyskryminacji, przestrzeganie praw człowieka.

Zaburzenia psychiczne są jednym z najważniejszych wyzwań dla zdrowia publicznego w Europejskim Regionie WHO pod względem rozpowszechnienia czy obciążenia chorobami bądź niepełnosprawnością. Inwestycje w zdrowie psychiczne są zatem niezbędne dla zrównoważonego rozwoju polityki zdrowotnej i społeczno-ekonomicznej. Zagadnienia zdrowia psychicznego i dobrostanu ujęto w działaniach związanych z Celami Zrównoważonego Rozwoju przede wszystkim z powodu istotnej wartości zdrowia psychicznego, szeroko zakrojonych konsekwencji zaburzeń psychicznych oraz wielosektorowego charakteru kompleksowego podejścia do kształtowania, utrzymywania i przywracania zdrowia psychicznego. Nie ma zdrowia bez zdrowia psychicznego, dlatego działania promujące zdrowie psychiczne i dobrostan muszą być podejmowane w wielu sektorach².

Na poziomie lokalnym powinna nastąpić praktyczna integracja sektorów: ochrony zdrowia, pomocy społecznej i zatrudnienia. Niezbędne są działania informacyjno-edukacyjne oraz promujące zdrowie psychiczne oparte na aktywności środowiska medycznego, administracji publicznej, organizacji pozarządowych oraz środków masowego przekazu.

¹ Konstytucja Światowej Organizacji Zdrowia, Porozumienie zawarte przez Rządy reprezentowane na Międzynarodowej Konferencji Zdrowia i Protokół dotyczący Międzynarodowego Urzędu Higieny Publicznej. Nowy Jork, 1946, Dz.U.48.61.477.

² Informacje o Celach Zrównoważonego Rozwoju (SDG) - cele dotyczące zdrowia, WHO, 2017.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 1994 Nr 111 poz. 535 z późn, zm.) ochronę zdrowia zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. W działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

Ochrona zdrowia psychicznego według wyżej wymienionej ustawy obejmuje realizację zadań dotyczących³:

- 1) promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym,
- 2) zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- 3) kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Zdrowie psychiczne mimo wielu zaniedbań i uprzedzeń zaczyna być w Polsce traktowane jako nieodłączny składnik zdrowia. Należy mieć nadzieję, że osoby z zaburzeniami psychicznym i będą zyskiwały coraz większe zrozumienie, co w konsekwencji doprowadzi do zasadniczej zmiany podejścia do problemów psychicznych.

W związku powyższym, Powiat Nowotomyski opracował Powiatowy Program Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2025.

1. Diagnoza

Ocena powiatowych zasobów mających zastosowanie w działaniach prozdrowotnych

1.1 Wytyczne nadrzędne

W pierwszej kolejności warto przyjrzeć się nadrzędnym zapisom związanym ze zdrowiem psychicznym w dokumentach krajowych i wojewódzkich. W tym zakresie przyjęto podział na trzy zagadnienia tematyczne. Uwzględniono zapisy o ogólnej sytuacji zdrowotnej w Polsce i w Wielkopolsce, jak również przedstawiono ogólne założenia realizowania polityki ochrony zdrowia psychicznego oraz konkretne rekomendacje i cele do zrealizowania w ramach tej właśnie polityki.

1.2 Sytuacja zdrowotna

Ogólnie rzecz biorąc, analizowane dokumenty na poziomie krajowym i wojewódzkim sygnalizują zintensyfikowanie zjawiska występowania chorób i zaburzeń psychicznych wśród mieszkańców nie tylko Polski i województwa wielkopolskiego, ale także w skali globalnej. Ma to związek zarówno ze współczesnym, stresogennym stylem życia, występowaniem zjawisk negatywnie wpływających na zdrowie psychiczne, ale także z większą skalę możliwości diagnozowania chorób i zaburzeń psychicznych.

³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017r. (Dz.U. z 2020r., poz. 685) w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Odnosząc się do specyfiki ponadregionalnej warto wskazać, że ponad 27% dorosłych mieszkańców Europy doświadcza przynajmniej jednego z przejawów złego stanu zdrowia psychicznego w ciągu roku kalendarzowego. Różne dane liczbowe wskazują na to, że w skali kraju systematycznie rośnie liczba osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych⁴. Wskazuje się, że w latach 1990-2007 wskaźnik rejestrowanego rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych w Polsce wzrósł o 119% (z 1629 do 3571 przypadków na 100 tys. ludności) w opiece ambulatoryjnej i o 50% (z 362 do 542 przypadków na 100 tys. ludności) w opiece stacjonarnej⁵. Co warto jest wspomnienia, na taki wzrost przypadków wciąż nie jest gotowa krajowa infrastruktura zdrowotna. Na podstawie wyników badania EZOP z 2012 roku⁶ (10 tys. respondentów w losowej próbie osób między 18. a 64. rokiem życia) u 23% rozpoznano w ciągu życia przynajmniej jedno zaburzenie psychiczne z 18 zaburzeń zdefiniowanych według Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób ICD-10 i Klasyfikacji Zaburzeń Psychiczných Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego DSM-IV. Wśród nich, 25% doświadczała więcej niż jednego zaburzenia, zaś u około 10% badanych stwierdzono zaburzenia nerwicowe, w tym najczęściej fobie specyficzne i fobie społeczne. Zaburzenia nastroju stanowiły łącznie 3,5% badanej próby, w tym 3% stanowi depresja, która staje się coraz bardziej istotnym problemem zdrowotnym i społecznym. W skali regionalnej, badanie EZOP wykazało, że w województwie wielkopolskim liczba osób doświadczających zaburzeń psychicznych mieściła się w przedziale 410 tys. - 579 tys., co stanowiło 17% - 25% mieszkańców regionu w wieku 18-64 lata⁷. Takie dane plasowały województwo na trzeciej pozycji od końca w rankingu ogólnopolskim, zatem zjawisko występowało relatywnie rzadko w porównaniu z innymi regionami. Jednak należy pamiętać, że dane pochodzą z badania epidemiologicznego, zatem są one zdecydowanie wyższe niż faktyczna liczba osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych w publicznych placówkach ochrony zdrowia. Liczba takich osób w statystykach Wielkopolskiego Oddziału NFZ, wyniosła w 2015 roku ponad 105 tys. osób, co stanowiło 3% mieszkańców Wielkopolski). Wśród najczęściej diagnozowanych zaburzeń wśród pacjentów należy odnotować zaburzenia nerwicowe i somatoformiczne związane ze stresem (dotyczyły blisko 45 tys. osób) oraz zaburzenia nastroju (w tym: depresje nawracające, zaburzenia dwubiegunowe, epizody afektywne i inne zaburzenia nastroju), które dotyczyły ponad 21 tys. osób.

W skali krajowej warto zauważyć zróżnicowanie grupy osób leczonych w związku z występującymi u nich zaburzeniami psychicznymi. Większość, bo około 60% pacjentów we wszystkich publicznych placówkach ochrony zdrowia stanowiły kobiety⁸. Taka sytuacja jest tłumaczona tym, iż to właśnie kobiety częściej niż mężczyźni decydują się na poszukiwanie wsparcia dla swojego zdrowia psychicznego, co jest między innymi spowodowane odmiennym postrzeganiem w społeczeństwie takich decyzji u mężczyzn. Z tego względu, z dużym prawdopodobieństwem można uznać, że dane o rozpowszechnieniu poszczególnych zaburzeń psychicznych wśród mężczyzn mogą być niedoszacowane. Inaczej ma się sytuacja przy uwzględnieniu danych dotyczących zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych. Z takim założeniem, wśród pacjentów hospitalizowanych z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania większość stanowią mężczyźni.

Kolejny czynnik różnicujący grupę osób mających problemy ze zdrowiem psychicznym to wiek pacjentów. Największe rozpowszechnienie wszystkich zaburzeń psychicznych notuje się w przedziale wiekowym 30-64 lata⁹. Ma to związek na przykład z obciążeniem różnorodnymi rolami społecznymi, obowiązkami zawodowymi i rodzinnymi, a co za tym idzie, z większą częstotliwością występowania sytuacji stresogennych. Zauważa się, że wskaźniki zaburzeń nerwicowych oraz zaburzeń nastroju rosną

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów, *Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022*, 2017

⁵ *Zdrowie i ochrona zdrowia w województwie wielkopolskim. Opracowanie diagnostyczne na potrzeby WRPO 2014+*, 2014

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów, *Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022*, 2017

⁷ Trawkowska D., Frąckowiak-Sochańska M., Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej w Poznaniu, *System wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi*, 2017

⁸ Ibidem

⁹ Ibidem

systematycznie wraz z wiekiem. Dlatego istotne jest, aby w sposób profilaktyczny wyposażać w narzędzia radzenia sobie z obciążeniami psychicznymi już najmłodszych obywateli. W skali województwa wielkopolskiego szacuje się, że aż 8% dzieci i młodzieży potrzebuje pomocy psychiatrycznej (jest to ponad 667 tys. osób), lecz placówki publiczne swoją opieką obejmują jedynie około 25% tej grupy¹⁰.

W 2019 roku w ramach realizacji Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 zostały przeprowadzone badania potrzeb zdrowotnych mieszkańców województwa wielkopolskiego w zakresie zdrowia psychicznego¹¹. Istotnym wnioskiem badawczym było stwierdzenie, że ludzie nadal niechętnie zgłaszają się po profesjonalną pomoc psychiatryczną lub psychologiczną: ponad połowa, bo 55% badanych mieszkańców Wielkopolski doświadczających problemów związanych ze zdrowiem psychicznym nie korzystała ze wsparcia placówek zdrowotnych. Natomiast najpopularniejszymi placówkami z których korzystało 45% mieszkańców były poradnie zdrowia psychicznego działające w ramach NFZ.

Prócz danych o zapadalności na choroby i zaburzenia psychiczne należy skupić się także na dostępnej infrastrukturze zdrowotnej, która, jak już zostało wspomniane wcześniej, w skali kraju nie jest w stanie objąć opieką wszystkich potrzebujących. Niestety w związku ze zwiększeniem natężenia zagrożeń dla zdrowia psychicznego, takich jak bezrobocie, ubóstwo, przemoc czy samotność, przewidywane jest dalsze pogorszenie kondycji psychicznej społeczeństwa¹².

W województwie wielkopolskim wskazuje się, że rozmieszczenie jednostek lecznictwa stacjonarnego jest nierównomierne przez co dostępność do opieki psychiatrycznej w niektórych regionach jest ograniczona¹³, także poprzez złe skomunikowanie - na terenie Wielkopolski występują miejsca, z których dojazd do najbliższej placówki opieki psychiatrycznej zajmuje więcej niż 60 minut przejazdu środkami komunikacji publicznej¹⁴. Na terenie województwa istnieje zbyt duża liczba małych, nierównomiernie rozmieszczonych poradni zdrowia psychicznego, a znaczącym problemem w obszarze psychiatrii są także braki kadrowe – dotyczy to zarówno lekarzy specjalistów, jak i terapeutów czy psychologów. Wskazuje się również na takie bariery ochrony zdrowia psychicznego, jak: niewystarczająca liczba oddziałów dziennych (w odniesieniu do zalecanych w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego) oraz duże braki w dostępie do środowiskowych form opieki psychiatrycznej¹⁵. Na relatywnie dobrym poziomie natomiast pozostaje liczba dostępnych miejsc w zakładach opiekuńczo-leczniczych. Zabezpieczona jest także długoterminowa opieka dla osób z zaburzeniami psychicznymi, jednak wymaga ona dalszego rozwoju. Poważnym brakiem w regionie jest z kolei brak łóżek w opiece długoterminowej dla dzieci i młodzieży¹⁶. Warto wskazać, że Wielkopolska jako jedno z pierwszych województw w 2018 roku udzieliła dotacji na utworzenie Środowiskowych Centrów Zdrowia Psychicznego. Właśnie od tego roku działają dwie takie placówki. Pierwsza z nich, obejmuje swoją działalnością teren Obornik, Rogoźna i Ryczywołu. Współtworzy ją Centrum Opieki Zdrowotnej Sanitas, Fundacja AKME i spółdzielnia socjalna „Uciec dysforii”. W drugim projekcie realizowanym przez Centrum Medyczne HCP w Poznaniu, nacisk położony jest na opiekę środowiskową i działania podejmowane lokalnie, w celu stworzenia modelu usług medycznych dopasowanych do potrzeb pacjentów i sieci wsparcia. W 2020 roku zostały uruchomione dwa kolejne ŚCZP: w Swarzędzu pod nazwą „ŚCZP Bliżej Ciebie” we współpracy z Instytutem Psychoedukacji Sp. z o.o. oraz Fundacją CISZUM oraz powiatem poznańskim i kolejne ŚCZP w Poznaniu, powstałe we współpracy firmy

¹⁰ Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Departament Zdrowia – Wydział Zdrowia Publicznego, *Strategiczne kierunki rozwoju opieki psychiatrycznej w województwie wielkopolskim*, 2020

¹¹ Ibidem

¹² Ibidem

¹³ Ibidem

¹⁴ *Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego województwa wielkopolskiego na lata 2011 – 2015*, 2011

¹⁵ Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Departament Zdrowia – Wydział Zdrowia Publicznego, *Strategiczne kierunki rozwoju opieki psychiatrycznej w województwie wielkopolskim*, 2020

¹⁶ Ibidem

„DREWS” oraz Fundacji AKME i Stowarzyszenia Osób i Rodzin Na Rzecz Zdrowia Psychicznego „Zrozumieć i Pomóc” z Poznania¹⁷.

W związku z występującymi niedoborami infrastruktury opiekuńczej i dostępnych form wsparcia, w województwie wielkopolskim zaleca się przyjęcie następujących kierunków zmian¹⁸:

- uruchomienie dodatkowych/nowych form opieki psychiatrycznej: utworzenie 5 Centrów Zdrowia Psychicznego dla miasta Poznania oraz 10 w poszczególnych łączonych powiatach we wspólne Centrum.
- uporządkowanie poradnictwa ambulatoryjnego/poradni dla dorosłych.
- rozwój poradnictwa ambulatoryjnego/poradni dla dzieci i młodzieży.
- uruchamianie oddziałów dziennych dla dorosłych.
- uruchamianie oddziałów dziennych dla dzieci i młodzieży.
- tworzenie zespołów środowiskowych.
- uruchamianie oddziałów psychiatrycznych w szpitalach ogólnych.

1.3 Zapisy prawne (na poziomie krajowym i wojewódzkim)

Najistotniejszym celem obecnie realizowanym na poziomie krajowym i lokalnym względem ochrony zdrowia psychicznego jest próba przejścia od opieki opartej na szpitalach psychiatrycznych - azylach do usług zdrowotnych, zintegrowanych z oparciem społecznym, świadczonych w społeczności lokalnej¹⁹. Obowiązki związane ze zwiększeniem dostępności do świadczeń psychiatrycznych nakładają na jednostki samorządu terytorialnego zarówno zapisy Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego (poziom krajowy), jak i zapisy przyjęte w *Regionalnym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego Województwa Wielkopolskiego na lata 2011-2015* (poziom regionalny)²⁰. Najbardziej istotny dokument krajowy wyznaczający kierunki prowadzenia polityki zdrowia psychicznego, czyli *Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022* wyróżnia trzy cele główne, tj.²¹:

- zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb,
- prowadzenie działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi,
- monitorowanie i ocena skuteczności działań realizowanych w ramach Programu.

Natomiast cele szczegółowe i zadania określone przez Program to²²:

- zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb:
 - upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej,
 - upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego,
 - aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy,
 - udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom, rodzicom i nauczycielom;
- prowadzenie działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - opracowanie ogólnych zasad postępowania dotyczących przedstawiania wizerunku osób z zaburzeniami psychicznymi w mediach,
 - prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących konieczności respektowania praw osób z zaburzeniami psychicznymi,

¹⁷ Ibidem

¹⁸ Ibidem

¹⁹ Ibidem

²⁰ *Zdrowie i ochrona zdrowia w województwie wielkopolskim. Opracowanie diagnostyczne na potrzeby WRPO 2014+, 2014*

²¹ Rozporządzenie Rady Ministrów, *Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022, 2017*

²² Ibidem

- monitorowanie i ocena skuteczności działań realizowanych w ramach Programu – gromadzenie i analizowanie sprawozdań zawierających informacje dotyczące realizacji zadań wynikających z Programu, przekazywanych przez podmioty wskazane w Programie.

Do realizacji powyższych celów wyznaczone są wszystkie samorządy na stopniu wojewódzkim, powiatowym i gminnym z uwzględnieniem dodatkowego uczestnictwa III sektora czy grup samopomocy pacjentów i ich rodzin.

Bardziej szczegółowe cele do realizacji przez samorządy powiatowe to zgodnie z treścią Programu²³:

- upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej:
 - opracowanie lokalnego programu zwiększenia dostępności i zmniejszenia nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju CZP oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży w powiecie lub gminie,
 - utworzenie CZP zgodnie z zasadami organizacyjnymi zawartymi w rozdziale 4 Programu,
- upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego:
 - aktualizacja poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej,
 - wspieranie finansowe projektów organizacji pozarządowych służących rozwojowi form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - zwiększenie udziału zagadnień pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w działalności powiatowych centrów pomocy rodzinie.
- aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - zwiększanie dostępności rehabilitacji zawodowej, organizacja poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych dla osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi,
 - prowadzenie kampanii szkoleniowo-informacyjnej adresowanej do pracodawców promującej zatrudnianie osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi,
 - zwiększenie udziału zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi w działalności powiatowych urzędów pracy,
- skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy:
 - powołanie lub kontynuacja działania lokalnego zespołu koordynującego realizację Programu;
 - opracowanie lub aktualizacja lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego, zawierającego szczegółowy plan zapewnienia mieszkańcom koordynowanych, medycznych i społecznych świadczeń CZP,
 - realizacja, skoordynowanie i monitorowanie lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego,
 - przygotowanie i udostępnienie mieszkańcom oraz samorządowi województwa aktualizowanego corocznie przewodnika informującego o lokalnie dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Jak widać z powyższego wyszczególnienia, opracowanie lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego wprost wynika z wytycznych Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Analiza²⁴ realizacji tego typu programów powiatowych i gminnych w województwie wielkopolskim w związku z obowiązywaniem poprzednio obowiązującego Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego (na lata 2011-2015) pozwoliła stwierdzić, że skupiono się głównie na promocji zdrowia psychicznego, np. poprzez zamieszczanie informacji na temat zdrowia psychicznego, zagrożeń oraz możliwości uzyskania wsparcia). Równocześnie nie osiągnięto założonych celów dotyczących zmniejszenia udziału dużych szpitali psychiatrycznych w systemie wsparcia dla chorych przy

²³ Ibidem

²⁴ Trawkowska D., Frackowiak-Sochańska M., Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej w Poznaniu, *System wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi*, 2017

jednoczesnym przenoszeniu zadań podstawowej psychiatrycznej opieki stacjonarnej do oddziałów szpitali ogólnych.

Na poziomie najniższym, czyli gminnym, wśród zadań samorządu wyznacza się z kolei organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Na podstawie zapisów Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego przyjmuje się, że wsparcie tego typu organizują ośrodki pomocy społecznej, w porozumieniu z poradniami zdrowia psychicznego czy innymi specjalistycznymi placówkami terapeutycznymi²⁵.

1.4 Rekomendacje, wytyczne, cele

Ostatnim elementem analizy dokumentów strategicznych krajowych i wojewódzkich jest wskazanie istotnych rekomendacji dotyczących rozwoju opieki zdrowia psychicznego. Na poziomie ogólnopolskim jako niezbędny kierunek zmian tego rozwoju wskazano wdrożenie środowiskowego modelu ochrony zdrowia psychicznego, tj. zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej blisko miejsca ich zamieszkania opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym. Wśród zadań do realizacji w ramach tego kierunku zmian uwzględniono następujące²⁶:

- Systemowa reforma ochrony zdrowia psychicznego zapewniająca pomoc:
 - na zasadach równego dostępu dostosowaną do potrzeb, tzn.:
 - odpowiedzialną terytorialnie – dla populacji zamieszkującej określony obszar,
 - zróżnicowaną funkcjonalnie: doraźną, bierną krótko- i długoterminową, czynną (tzw. assertive outreach);
 - 2) kompleksową: ambulatoryjną, mobilną/środowiskową, dzienną, całodobową;
 - 3) koordynowaną: leczenie, systemy wsparcia, uczestnictwo społeczne i zawodowe;
 - 4) wieloprofesjonalną: zespoły wielodyscyplinarne z odpowiedzialnym kierowaniem;
 - 5) skuteczną, tzn. respektującą dostępne doświadczenie, dowody naukowe i uzgodnione standardy postępowania;
 - 6) godziwą (bez naruszania godności) i sprawiedliwą (bez naruszania praw jednostki).
- Poprawa wskaźników efektywności systemu:
 - dostępności świadczeń: docelowo podstawowe świadczenia przez 7 dni w tygodniu przez całą dobę – nagle natychmiast, pilne w czasie nie dłuższym niż 72 godziny;
 - wskaźników zdrowotnych (według ICD5);
 - wskaźników społecznych, w tym poziomu funkcjonowania, niesamodzielności, niepełnosprawności, czasowej niezdolności do pracy, jakości życia, wykluczenia i dyskryminacji;
 - wskaźników ekonomicznych (relacja nakładów do efektów i efektywności).
- Poszanowanie podmiotowości użytkowników systemu (poszanowanie praw i godności, poszerzanie zakresu współdziałania i współdecydowania, minimalizacja opresji).
- Przełamanie barier międzyresortowych w zakresie polityki zdrowotnej i społecznej dotyczącej ochrony zdrowia psychicznego:
 - w CZP – wskazanie wymaganego zakresu zintegrowanej oferty usług finansowanych ze środków pomocy społecznej i zintegrowanej oferty świadczeń gwarantowanych finansowanych ze środków publicznych oraz instytucjonalne zapewnienie koordynacji ich świadczenia;
 - w innych placówkach – stworzenie możliwości świadczenia usług społecznych w placówkach zdrowotnych, a usług zdrowotnych w placówkach pomocy społecznej (regulacje prawne, zatrudnienie, finansowanie).

²⁵ Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, *Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za rok 2019, 2020*

²⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów, *Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022, 2017*

- Różnicowanie i udostępnianie zasobów oparcia społecznego, w tym niezbędnej pomocy bytowej i materialnej, usług opiekuńczych, ośrodków wsparcia i samopomocy, chronionych i wspomaganych form wsparcia mieszkaniowego, wsparcia dla rozwoju ruchów samopomocowych.
- Różnicowanie i udostępnianie form aktywizacji zawodowej, w tym rehabilitacji zawodowej, zatrudnienia chronionego i wspomagane oraz przedsiębiorczości społecznej.
- Kształcenie potrzebnych kadr – zwiększenie zakresu wiedzy i kompetencji psychiatrycznej lekarzy w kształceniu przeddyplomowym, zmiana programu kształcenia specjalistycznego psychiatrów, psychologów klinicznych i pielęgniarek psychiatrycznych w celu poszerzenia kompetencji w zakresie opieki środowiskowej, zapewnienie finansowania szkolenia terapeutów środowiskowych ze środków publicznych, zakończenie prac nad ustawą o zawodzie psychoterapeuty.
- Koordynacja i odpowiedzialność:
 - odpowiedzialność terytorialna (ocena potrzeb, zasobów, wprowadzenie rozwiązań);
 - koordynacja regionalna (ponadlokalne potrzeby, zasoby i rozwiązania, wsparcie dla rozwiązań lokalnych) i krajowa (planowanie, legislacja, modelowanie, monitoring).
- Finansowanie: zapewnienie świadczeń ze środków publicznych:
 - w zakresie podstawowej opieki psychiatrycznej – stopniowe odejście od zasady finansowania pojedynczych usług i zasobów na rzecz bardziej kompleksowych sposobów finansowania;
 - w zakresie wyspecjalizowanej opieki psychiatrycznej – stopniowe odejście od płacenia za pojedyncze świadczenie na rzecz finansowania ryczałtowego za rozpoznanie i leczenie jednostki chorobowej;
 - w zakresie świadczeń sądowo-psychiatrycznych i opiekuńczych – według kalkulacji osobodnia.
- Zarządzanie zmianą: udostępnienie różnych metod kształcenia i doksztalcania w zakresie zarządzania w dziedzinie ochrony zdrowia psychicznego. Na poziomie województwa wielkopolskiego wśród priorytetowych działań na rzecz promocji zdrowia psychicznego wymienia się między innymi²⁷:
- edukację społeczeństwa w zakresie ochrony zdrowia psychicznego:
 - partnerstwo dla ochrony zdrowia psychicznego na terenie województwa wielkopolskiego,
 - edukacja dzieci i młodzieży,
 - szkolenia lekarzy rodzinnych, pielęgniarek,
 - kampanie informacyjno-edukacyjne w mediach,
 - plakaty, publikacja poradników,
- promocję zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego:
 - aktywne spędzanie wolnego czasu,
 - techniki radzenia sobie ze stresem,
 - kreowanie przyjaznych dla zdrowia psychicznego warunków pracy i nauki,
- przeciwdziałanie odrzuceniu osób chorych i ich rodzin w miejscu zamieszkania, w środowisku pracy oraz instytucjach nauczania i wychowania:
 - aktywizowanie środowisk lokalnych, grup samopomocy,
 - przeciwdziałanie stygmatyzacji,
- zwiększanie potencjału społeczności lokalnej w działaniach na rzecz wspierania osób w sytuacjach kryzysowych:
 - tworzenie infrastruktury społecznej na rzecz przeciwdziałania i wspierania w sytuacjach kryzysowych,
- wczesne wykrywanie zaburzeń psychicznych:
 - edukacja i informacja o wczesnych objawach zaburzeń psychicznych i ich rozpoznawaniu.
 - programy profilaktyki zdrowotnej - wczesne wykrywanie zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży oraz wśród osób starszych.

²⁷ Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego województwa wielkopolskiego na lata 2011 – 2015, 2011

Aby możliwa była pozytywna i efektywna zmiana w zakresie wspierania zdrowia psychicznego konieczne jest, aby wystąpiły pewne określone warunki o charakterze społecznym, organizacyjnym i instytucjonalnym. Po pierwsze, wskazuje się na konieczność dokonania się zmiany aksjologiczno-kulturowej oraz świadomościowej. Dotyczy ona postaw wobec osób chorych, dotyczy też braków w wiedzy w zakresie problematyki zdrowia psychicznego, jego zagrożeń i sposobów wzmocnienia oraz stereotypowego wyobrażenia na temat osób chorujących psychicznie. Z bariery aksjologiczno-swiadomościowej w głównej mierze wynikają pozostałe bariery stojące na przeszkodzie dojściu do pożądaných zmian: legislacyjne, ekonomiczne i organizacyjne. Bariery te utrudniają budowanie systemu wsparcia pomimo znacznego zasięgu i natężenia problemów zdrowia psychicznego²⁸. Po drugie właśnie, należy wskazać konieczność zajęcia zmiany politycznej odnoszącej się do trzech elementów: odpowiedzialności, legislacji i zarządzania). Po trzecie, musi zajść zmiana organizacyjna dotycząca zasobów, funkcjonowania instytucji i ich kadr, koordynacji działań instytucjonalnych, ich finansowania. Kolejny warunek dotyczy zmiany postaw profesjonalnych wobec założeń środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej rozumianych jako zrozumienie i akceptacja tego modelu i co za tym idzie przygotowanie odpowiednich jego standardów np. przez towarzystwa naukowe. Ostatni warunek wskazywany przez Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dotyczy podjęcia wyzwań w dziedzinie ochrony zdrowia psychicznego adekwatnie do skali potrzeb i zaniedbań, w tym zaliczenie ochrony zdrowia psychicznego do priorytetowych zadań polityki zdrowotnej i społecznej oraz podjęcie deinstytucjonalizacji psychiatrycznej opieki zdrowotnej²⁹.

1.5 Wytyczne na poziomie lokalnym

Po przeanalizowaniu zapisów dokumentów na poziomie krajowym i wojewódzkim należy przyjrzeć się zapisom dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym. W tym zakresie wzięto pod uwagę treść dostępnych i obowiązujących aktualnie opracowań: strategii rozwoju gmin i powiatu nowotomyskiego oraz strategii rozwiązywania problemów społecznych, także dla gmin i całego powiatu nowotomyskiego. Istotne z punktu widzenia całego Programu jest to, czy i w jaki sposób problematyka zdrowia psychicznego jest ujmowana w dokumentach lokalnych. Dodatkowo, wzięto pod uwagę poprzednio obowiązujący w powiecie nowotomyskim Program Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Do analizy treści zapisów przyjęto następujące dokumenty:

- strategii rozwoju:
 - *Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Nowotomyskiego na lata 2018 – 2028,*
 - *Strategia Rozwoju Gminy Miedzichowo na lata 2015-2020,*
 - *Strategia Rozwoju Gminy Nowy Tomyśl na lata 2015 – 2025,*
 - *Strategia Rozwoju Gminy Opalenica na lata 2015 – 2023,*
 - *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Lwówek 2011 – 2021,*
 - *Strategia Zintegrowanego Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Gminy Zbąszyń 2022,*
- strategii rozwiązywania problemów społecznych:
 - *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Nowotomyskiego na lata 2015-2025,*
 - *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kuślin na lata 2018-2028,*
 - *Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Lwówek na lata 2016-2026,*
 - *Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Nowy Tomyśl na lata 2011-2020,*
 - *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opalenica na lata 2019-2029,*

²⁸ Trawkowska D., Frąckowiak-Sochańska M., Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej w Poznaniu, *System wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi*, 2017

²⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów, *Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022*, 2017

- *Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Powiatu Nowotomyskiego na lata 2012-2015.*

Ogólnie rzecz biorąc, żadnych zapisów odnoszących się do kwestii zdrowia psychicznego nie odnaleziono w dwóch dostępnych dokumentach strategicznych, którymi są: *Strategia Rozwoju Gminy Miedzichowo na lata 2015-2020* oraz *Strategia zintegrowanego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Zbąszyń*.

1.6 Sytuacja w powiecie i gminach

W pierwszej kolejności należy przyjrzeć się temu, czy w dokumentach lokalnych kwestia zdrowia psychicznego była obecna przy okazji opisu sytuacji społecznej danej gminy czy całego powiatu. Wydawałoby się, że takie zagadnienie będzie szczególnie obecne w strategiach rozwiązywania problemów społecznych, jednak analiza treści tych opracowań nie obfitowała w mnogość zapisów na temat zdrowia psychicznego.

Na poziomie powiatu nowotomyskiego znalazły się jedynie fragmenty określające mocną stronę tej jednostki terytorialnej, jaką jest według autorów istniejąca sieć wsparcia dla osób z niepełnosprawnością, w tym z zaburzeniami psychicznymi³⁰ oraz określające ogólną dostępność podmiotów opieki zdrowotnej, w tym podmiotów świadczących usługi z zakresu opieki psychiatrycznej³¹. Jednak już na poziomie gminy Nowy Tomyśl w dokumentach strategicznych wskazuje się na potencjalne zagrożenie na przyszłość, czyli zwiększającą się liczbą osób z zaburzeniami psychicznymi, wymagających wsparcia³². Dodatkowo, wskazano także, że według mieszkańców Nowego Tomysła jednym z lekarzy-specjalistów, do których najtrudniej się dostać jest psychiatra.

Zapisy o niedostatecznej infrastrukturze leczniczej pojawiają się także w zapisach dokumentów strategicznych dla dwóch gmin powiatu nowotomyskiego, tj.: gminy Kuślin i gminy Lwówek. W przypadku Kuślin wskazuje się słabą stronę gminy w obszarze „osoby starsze i niepełnosprawne”, czyli brak wsparcia w postaci usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi³³. Dla gminy Lwówek wskazano identyczną jak powyżej słabą stronę w tym samym obszarze³⁴, jak również bardziej ogólną słabą stronę, jaką jest brak usług specjalistycznych świadczonych przez gminne placówki służby zdrowia, a także wyodrębniono zagrożenie określone jako brak poprawy jakości i dostępności świadczeń zdrowotnych³⁵.

W opracowaniu strategicznym dla gminy Opalenica³⁶ wskazano natomiast na fakt zapewnionej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Mogą one liczyć na takie formy wsparcia, jak: organizowanie zajęć specjalistycznych, terapia pedagogiczna i psychologiczna, ścisła współpraca ze środowiskiem rodzinnym i instytucjami wspomagającymi. W *Strategii Rozwoju Gminy Opalenica na lata 2015 – 2023* uwzględniono również bardzo istotny fakt odnoszący się do współwystępowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego wraz z różnymi negatywnymi zjawiskami społecznymi, takimi jak bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm, przemoc domowa czy rówieśnicza (np. w szkole). Tym samym, istotne w podejmowaniu działań na rzecz zdrowia psychicznego jest zarówno samo leczenie zaburzeń i chorób, ale także zapobieganie występowaniu zjawisk, które tego typu problemy generują.

³⁰ Instytut Badawczy IPC Sp. z o.o. na zlecenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomysłu, *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Nowotomyskiego na lata 2015-2025*, 2015

³¹ *Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Nowotomyskiego na lata 2018 – 2028*, 2018

³² *Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Nowy Tomyśl na lata 2011-2020*, 2010

³³ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuślinie, *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kuślin na lata 2018-2028*, 2018

³⁴ *Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Lwówek na lata 2016-2026*

³⁵ *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Lwówek 2011 – 2021*

³⁶ Urząd Miejski w Opalenicy, *Strategia Rozwoju Gminy Opalenica na lata 2015 – 2023*, 2015

Uzupełniając informacje z lokalnych dokumentów strategicznych na temat zdrowia psychicznego warto wskazać także zapis z *Raportu o stanie Powiatu Nowotomyskiego za 2019* mówiący o wsparciu kadry placówek pomocy społecznej w postaci szkolenia dla 31 osób pn. „Prawne aspekty ubezwłasnowolnienia oraz kierowania na leczenie osób chorych psychicznie oraz uzależnionych od alkoholu i substancji psychoaktywnych. Wykorzystanie procedur leczniczych w procesie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.”

Drugi aspekt analizy lokalnych dokumentów strategicznych pod kątem zapisów o zdrowiu psychicznym brał pod uwagę wszelkie wytyczone cele i rekomendacje do dalszego wspierania zasobów lecznictwa i form wsparcia osób potrzebujących.

Na poziomie powiatowym zarówno zapisy strategii rozwoju, jak i strategii rozwiązywania problemów społecznych są dość spójne i wskazują na tożsame potrzeby wynikające z faktycznej sytuacji lokalnej związanej z niedoborami wsparcia dla osób chorych i zaburzonych. O ile w treści Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Nowotomyskiego na lata 2018 – 2028 znalazły się dość ogólne kierunki działań do realizacji w powiecie, takie jak: poprawa dostępności specjalistów, rozwój współpracy z niepublicznymi podmiotami świadczącymi usługi z zakresu opieki zdrowotnej czy dalsza poprawa jakości wyposażenia Szpitala Powiatowego w Nowym Tomyślu, o tyle w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Nowotomyskiego na lata 2015-2025* znajdują się już konkretne zapisy uwzględniające tematykę zdrowia psychicznego. Wśród celów strategicznych w tym dokumencie znalazł się jeden o następującej treści: „Sprawny system wsparcia lokalnej społeczności, w szczególności jej podstawowej komórki, jaką jest rodzina oraz rozwoju i wsparcia systemu pieczy zastępczej.” Zaś w jego zakresie pojawiają się dwa następujące cele operacyjne³⁷:

- intensyfikacja działań na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie, wzmocnienie działań pod kątem rodzin dysfunkcyjnych oraz z bezradnością opiekunów – wychowawców (w tym rodzin osób z doświadczeniem choroby psychicznej) a także intensyfikacja działań w kierunku sprawców przemocy,
- zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług (psychologicznych, psychiatrycznych, logopedycznych, pedagogicznych, socjalnych, prawnych, środowiskowych form wsparcia).

Na poziomie poszczególnych gmin wytyczne odnoszące się do poprawy jakości zdrowia, w tym zdrowia psychicznego odnaleźć można w przypadku trzech gmin: Nowego Tomyśla, Opalenicy i Lwówka. Wskazywane działania także uwzględniają szeroko pojętą większą dostępność zróżnicowanych form wsparcia dla mieszkańców, a także promocję zdrowia i postaw prozdrowotnych.

W przypadku gminy Nowy Tomyśl jednym z wyznaczonych celów operacyjnych jest „Zapobieganie występowaniu zachorowań i uzależnień oraz promocja zdrowia”, którego osiągnięcie będzie możliwe między innymi poprzez opracowanie diagnozy potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy, opracowanie i realizacja gminnych programów zdrowotnych oraz innych działań z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia czy opracowanie i realizacja gminnych programów z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii³⁸. W gminie Lwówek wyznaczono do realizacji cel strategiczny „Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego”, a w jego ramach cel szczegółowy „Poprawa sytuacji demograficznej oraz stanu zdrowia mieszkańców” możliwy do osiągnięcia poprzez między innymi: rozwój zróżnicowanych form opieki specjalistycznej oraz długoterminowej oraz rozwój profilaktyki i promocji zdrowia³⁹. W gminie Opalenica wskazuje się natomiast na potrzebę realizowania wspólnych działań podmiotów pomocy społecznej z placówkami ochrony zdrowia, szczególnie w zakresie wymiany informacji o dostępnych formach wsparcia. Zaznacza się także, że przyszłe działania na rzecz osób niepełnosprawnych powinny być adresowane

³⁷ *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Nowotomyskiego na lata 2015-2025*, 2015

³⁸ *Strategia Rozwoju Gminy Nowy Tomyśl na lata 2015 – 2025*, 2015

³⁹ *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Lwówek 2011 – 2021*

z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji, w tym również tych, dotyczących zdrowia psychicznego⁴⁰.

Na koniec warto przyjrzeć się celom, jakie w zakresie zdrowia psychicznego zostały postawione do realizacji na poziomie powiatowym w treści poprzednio obowiązującego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Dokument ten uwzględniał realizację programu w latach 2012-2015, w okresie późniejszym w powiecie nowotomyskim nie stworzono podobnego opracowania. Analizowane opracowanie uwzględniło osiągnięcie dwóch celów szczegółowych⁴¹, w zakresie każdego z nich wyróżniono konkretne zadania oraz działania do realizacji.

Pierwszy cel skupiał się na promocji zdrowia psychicznego oraz na zapobieganiu zaburzeniom psychicznym. Taki efekt miał zostać osiągnięty poprzez upowszechnianie wiedzy na temat zdrowia i kształtowanie odpowiednich zachowań wśród mieszkańców. Zapobieganie występowaniu zaburzeń miało zostać osiągnięte poprzez między innymi rozwijanie dostępnych form wsparcia osób chorych (infrastruktura oraz usługi) oraz zintensyfikowaną integrację osób chorych z resztą społeczeństwa. Drugi cel szczegółowy Programu bardziej konkretne skupiał się na dostępnych formach wsparcia w powiecie. Mowa tu zarówno o formach dostępnych w placówkach zdrowotnych (zwiększenie dostępności do poradni zdrowia psychicznego w gminach, utworzenie w szpitalu oddziału psychiatrycznego, utworzenie oddziałów dziennych lub innych form opieki środowiskowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w odniesieniu do różnych grup wiekowych), jak i poza nimi (zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych, zwiększenie finansów na utworzenie własnej działalności gospodarczej lub spółdzielni socjalnych przez osoby z zaburzeniami).

Pomimo wyznaczenia celów i działań, w Programie brakuje jednak istotnych elementów z nimi związanych, czyli wytypowania wskaźników i mierników realizacji poszczególnych zadań, a także bardziej szczegółowego określenia terminu ich realizacji (wskazuje się jedynie realizację ciągłą).

1.7 Lokalne zasoby instytucjonalne

Analiza dostępnych zasobów form wsparcia zdrowia psychicznego w powiecie nowotomyskim potwierdza wnioski przedstawione wcześniej, dotyczące całego regionu. Widoczne są bowiem wyraźne braki w dostępie to zróżnicowanych form wsparcia.

Na podstawie danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu pochodzących z 2020 roku⁴² możliwe jest określenie zasobów dotyczących form wsparcia osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi.

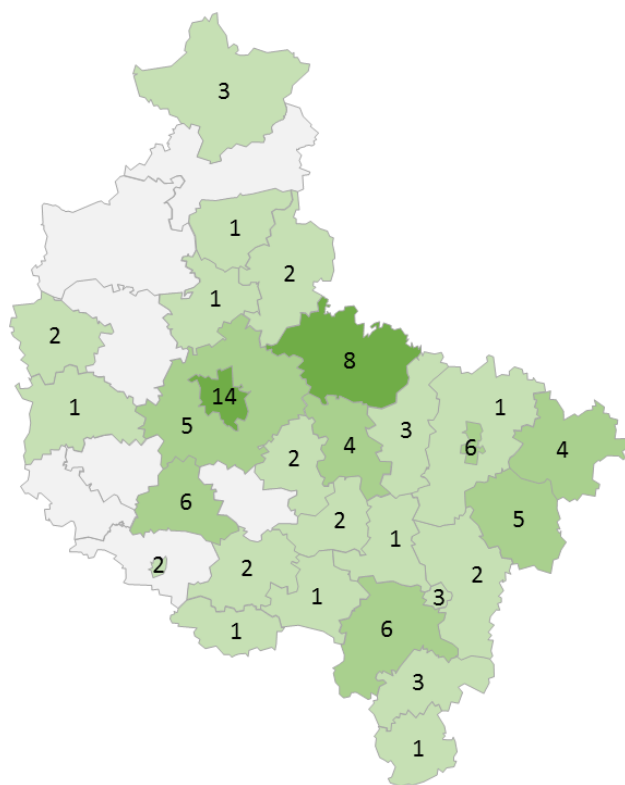
Analizując rozmieszczenie terytorialne w województwie wielkopolskim łatwo zauważyć nierównomierność w dostępie do form wsparcia osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi. Pod tym względem szczególnie niedogodna sytuacja dotyczy zachodniej części województwa, w tym powiatu nowotomyskiego. Jednak bliskość stolicy województwa i aglomeracji poznańskiej powoduje względną dostępność dużej liczby placówek pod warunkiem dojazdu z terenu powiatu nowotomyskiego.

⁴⁰ Oficyna Profilaktyczna, *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opalenica na lata 2019-2029*, 2018

⁴¹ Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Powiatu Nowotomyskiego na lata 2012-2015, 2012

⁴² Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, *Kryzysownik*, 2020

Rysunek 1. Rozmieszczenie terytorialne placówek wsparcia zdrowia psychicznego na terenie województwa wielkopolskiego – podział według powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Kryzysownik, 2020.

Centrum Zdrowia Psychicznego

Istotnym elementem leczenia zaburzeń i chorób psychicznych na poziomie lokalnym ma być powstanie Centrum Zdrowia Psychicznego.

W 2020 roku przyjęty został przez władze wojewódzkie ostateczny plan rozmieszczenia tych placówek w regionie⁴³. Było to możliwe dzięki efektywnemu pilotażowi tego typu wsparcia w całej Polsce. Pilotaż ten został uznany za przynoszący pożądane rezultaty, a co za tym idzie uznano, że CZP mogą stać się obowiązującym modelem opieki psychiatrycznej w Polsce. Pilotażowy program CZP pozwolił określić najbardziej dogodny sposób działania pod względem terytorialnym i demograficznym. Przy określeniu planu rozmieszczenia CZP w województwie wielkopolskim uwzględniono takie elementy, jak: założenia pilotażu CZP, dane demograficzne województwa, powiatów i gmin, skomunikowanie powiatów i gmin, potencjalny deficyt kadry specjalistów w dziedzinie psychiatrii oraz odpowiedzialność terytorialną.

Na tej podstawie w planie znalazło się miejsce dla 5 CZP w samym Poznaniu oraz dla 10 CZP na pozostałym terenie województwa poprzez połączenie kilku sąsiadujących powiatów w jeden obszar działalności danego CZP. Tym samym, jednym z CZP będzie placówka łączona dla powiatu nowotomyskiego, grodziskiego oraz wolsztyńskiego. Obszar działania tej jednostki będzie wynosić 2 335,42 km², zaś potencjalna liczba odbiorców jej działań to ponad 145 tys. mieszkańców w wieku 18 lat lub więcej.

⁴³ Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Departament Zdrowia – Wydział Zdrowia Publicznego, *Plan rozmieszczenia Centrów Zdrowia Psychicznego (CZP) na terenie województwa wielkopolskiego*, 2020

Instytucje z zakresu pomocy społecznej

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

ul. Poznańska 30, 64-300, Nowy Tomyśl tel. 61 44 26 773 e-mail: pcpr@powiatnowotomyski.pl

Jednym z priorytetowych działań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jest świadczenie poradnictwa specjalistycznego: prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, socjalnego i rodzinnego, osobom oraz rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomyślu jest placówką o zasięgu powiatowym. W ramach PCPR powołano Zespół Wsparcia i Pomocy Specjalistycznej. Zespół Wsparcia i Pomocy Specjalistycznej prowadzi działalność przez cały rok. Zespół realizuje zadania polegające na zapewnieniu pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w stanie kryzysu, w tym dotkniętych przemocą. Celem działań podjętych przez Zespół Wsparcia i Pomocy Specjalistycznej w ramach interwencji kryzysowej jest przywrócenie osobom i rodzinom równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.

Do zadań Zespołu Wsparcia i Pomocy Specjalistycznej należy w szczególności:

- Organizowanie działań mających na celu udostępnienie osobom i rodzinom będących w sytuacjach kryzysowych specjalistycznych form pomocy: rozpoznanie i ocenę aktualnych zagrożeń osoby lub rodziny, wsparcie psychologiczne, wsparcie socjalne, pogłębioną psychologicznie ocenę zagrożeń osoby lub rodziny, tymczasowe schronienie (dla ofiar przemocy domowej, wychowanków opuszczających rodziny zastępcze lub placówki opiekuńczo-wychowawcze niemający schronienia).
- Udzielanie porad specjalistycznych (prawnych, socjalnych).
- Psychoedukacja.
- Praca socjalna -monitoring sytuacji klienta.
- Stała współpraca z lokalnymi oraz krajowymi instytucjami, organizacjami pozarządowymi zajmującymi się udzielaniem pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy i będącym w innych sytuacjach kryzysowych.
- Doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu.
- Prowadzenie grup wsparcia.
- Opracowywanie programów osłonowych.
- Wykonywanie postanowień sądowych.
- Koordynowanie i realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej.
- Prowadzenie mediacji rodzinnych.
- Udział w Zespołach Interdyscyplinarnych i grupach roboczych inicjowanych przez Ośrodki Pomocy Społecznej.
- Podejmowanie działań profilaktycznych poprzez rozwijanie w społeczeństwie wiedzy i umiejętności potrzebnych do radzenia sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi oraz w zakresie rozwijania umiejętności potrzebnych do kształtowania prawidłowych stosunków interpersonalnych.

- Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.
- Udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach.
- Sporządzanie zgodnie z art. 16a, oceny zasobów pomocy społecznej
- Udzielanie cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a, pomocy w zakresie interwencji kryzysowej
- Współdziałanie w organizowaniu sympozjów, konferencji, szkoleń itp. w zakresie działania Zespołu Wsparcia i Pomocy Specjalistycznej
- Realizacja Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy.
- Realizacja Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

W zespole, w 2019 roku, pracowało dwóch pracowników socjalnych oraz psycholog. Formy wsparcia oferowane przez zespół to między innymi: poradnictwo specjalistyczne, monitoring rodziny w środowisku, schronienie dla osób doznających przemocy w mieszkaniu chronionym treningowym. W 2019 roku z takiej formy wsparcia w powiecie skorzystało ponad 600 osób, w tym blisko 60 osób doznających przemocy domowej. Konkretnego wsparcia psychologa potrzebowało około 100 mieszkańców, w tym najczęściej poprzez poradnictwo psychologiczne, 25 osób zostało objętych systematyczną terapią psychologiczną⁴⁴.

Gminne instytucje pomocy społecznej:

Gmina Kuślin

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuślinie

ul. Emilii Sczanieckiej 4, 64-316 Kuślin, tel. 61 44 73 055

W Gminie Kuślin do celów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy powołany został przez Wójta Gminy Zespół interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zadaniem zespołu jest m.in. prowadzenie procedury „Niebieska Karta” w tym: diagnozowanie problemu przemocy; udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym problemem przemocy; kierowanie ofiar i sprawców przemocy do specjalistów; zintegrowane działania na rzecz dzieci i rodzin zagrożonych występowaniem przemocy; profilaktyka, działania wychowawcze na rzecz przeciwdziałania występowaniu przemocy. Przewodniczącą Zespołu, jest Kierownik GOPS w Kuślinie.

Gmina Lwówek

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lwówku

ul. Pniewska 56, 64-310 Lwówek, tel. 61 441 40 39

W Gminie Lwówek do celów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy został powołany Gminy Zespół interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

⁴⁴ Raport o stanie Powiatu Nowotomyskiego za 2019

Gmina Miedzichowo

Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Miedzichowie
ul. Poznańska 12, 64-361 Miedzichowo, tel. 61 441 02 64

W Gminie Miedzichowo do celów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy został powołany Gminy Zespół interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W Gminie działa Punkt Konsultacyjno-Informacyjny - Pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, pomoc prawna, socjalna i pedagogiczna. Punkt ogólnodostępny dla mieszkańców Gminy Miedzichowo. Zadaniem Zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań przedstawicieli podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie m.in. pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, kuratorów sądowych, dzielnicowych, lekarzy rodzinnych, księży. Zespół ma na celu przeciwdziałanie niepożądanym zjawiskom, inicjowanie interwencji w środowisku, udzielanie wsparcia osobom doznającym przemocy poprzez znalezienie rozwiązań prawnych do zastosowania w konkretnej sprawie.

Gmina Nowy Tomyśl

Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Tomyślu
ul. Marszałka Piłsudskiego 8, 64-300 Nowy Tomyśl, tel. 61 442 69 50

W Gminie Nowy Tomyśl do celów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy został powołany Gminy Zespół interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W ramach OPS świadczone jest poradnictwo psychologiczne wyłącznie dla mieszkańców gminy Nowy Tomyśl.

Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Rodzin w Nowym Tomyślu

64-300 Nowy Tomyśl, ul. Powstańców Wlkp, tel. 61 44 22 585, czwartek w godz. 15.00 - 18.00.

Świetlica Socjoterapeutyczna w Nowym Tomyślu, ul. Powstańców Wlkp 1, 64-300 Nowy Tomyśl tel. 61 44 22 585.

Gmina Opalenica

Ośrodek Pomocy Społecznej w Opalenicy
ul. Wyzwolenia 27, 64-330 Opalenica, tel. 61 447 48 50

W gminie Opalenica powołany jest Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, którego zadaniem jest podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W ramach Ośrodka Pomocy Społecznej w Opalenicy działają: Dom Dziennego Pobytu dla Seniorów, Punkt Konsultacyjno-Informacyjny (Prowadzone jest tu poradnictwo psychologiczne w sprawie rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień, poradnictwo prawne, Instruktor Terapii uzależnień (Wsparcie dla mieszkańców Gminy Opalenica); Placówki Wsparcia Dziennego: Świetlica Środowiskowa w Opalenicy, Świetlica Środowiskowa w Rudnikach, Świetlica Środowiskowa w Jastrzębnikach, Świetlica Środowiskowa w Wojnowicach, Świetlica Środowiskowa w Dakowach Mokrych.

Gmina Zbąszyń

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbąszyniu

ul. Garczyńskich 5, 64-360 Zbąszyń, tel. 68 384 79 26

W Gminie Zbąszyń powołany został Zespół Interdyscyplinarny w Zbąszyniu świadczący szeroko rozumianą pomoc instytucjonalną; wsparcie psychologiczne, poradnictwo prawne, pomoc finansową.

Na terenie gminy Zbąszyń przy placówkach oświatowych działają świetlice opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym wymagających pomocy i wsparcia ze względu na trudną sytuację rodzinną. Miejscowości: Łomnica, Nądnia, Nowa Wieś Zbąska, Strzyżewo, i Zbąszyń.

Domy Pomocy Społecznej

W gminach Kuślin, Lwówek, Nowy Tomyśl, Opalenica, Zbąszyń nie ma Domów Pomocy Społecznej.

W gminie Miedzichowo działa Dom Seniora „Złoty Wiek”, ul. Węgielnia 3b, 64-305 Bolewice

Dom jest placówką świadczącą całodobową opiekę osobom w podeszłym wieku, niepełnosprawnym oraz przewlekle chorym. W ofercie zapewniają pobyty stałe, czasowe oraz turnusy rehabilitacyjne.

Dom zapewnia całodobową opiekę medyczną, wykwalifikowaną kadrę opiekunów osób starszych, opiekę lekarską świadczoną przez zespół lekarzy, rehabilitację, terapię zajęciową zajęcia rekreacyjne, rozrywkowe, kulturalne, opiekę duszpasterską, 5 posiłków dziennie.

Środowiskowe Domy Pomocy Społecznej

W gminach Kuślin, Lwówek, Miedzichowo brak jest Domów Pomocy Społecznej. W gminie Nowy Tomyśl działa Dom Dziennego.

Na terenie powiatu działają:

ŚDŚ w Nowym Tomyślu, ul. Mickiewicza 10, 64-300 Nowy Tomyśl, tel. 61 44 21 207. Prowadzony jest przez Stowarzyszenie „Rodzinka”. Liczba uczestników: 20 osób.

ŚDŚ ma w ofercie:

- Zajęcia wspierająco – aktywizujące dostosowane do możliwości psychicznych i fizycznych uczestnika (Zgodnie z indywidualnym planem postępowania wspierająco – aktywizującego).
- Terapia zajęciowa realizowana w pracowniach: artystyczno- edukacyjnej, gospodarstwa domowego, technicznej, informatycznej i umiejętności społecznych.
- Rehabilitacja pod okiem fizjoterapeuty – ćwiczenia w różnych schorzeniach narządu ruchu, masaż leczniczy, światłolecznictwo i elektroterapia.
- Terapia psychologiczna – indywidualne oraz grupowe kontakty z psychologiem.
- Poradnictwo pracownika socjalnego.

ŚDS w Sielinku

ul. Opalenicka 4, Sielinko, 64-330 Opalenica, tel. 61 44 77 737.

Prowadzony jest przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Opalenicy. Ośrodek wsparcia jest koedukacyjną placówką dla młodzieży powyżej 18 roku życia i osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną. W zajęciach uczestniczy 25 osób zamieszkałych w Gminie Opalenica.

W Środowiskowym Domu Samopomocy funkcjonuje kilka pracowni terapii zajęciowej. Instruktorzy terapii proponują udział w zajęciach o różnej tematyce, zgodnych z zainteresowaniami i możliwościami uczestników: zajęcia plastyczno-artystyczne, trening kulinarny, trening budżetowo-ekonomiczny, zajęcia muzyczne, ergoterapia, terapia usprawniania ruchowego.

Placówki służby zdrowia

- Przychodnia Zespołu Lekarza Rodzinnego „Panaceum” w Nowym Tomysłu ul. Poznańska 30, 64-300 Nowy Tomyśl oraz ul. Poznańska, 64-361 Miedzichowo
- Medyczne Centrum Zdrovita w Nowym Tomysłu, ul. Zbąszyńska 9, 64-300 Nowy Tomyśl
- Opalenickie Centrum Zdrowia „Promedica”, Rynek 22, 64-330 Opalenica
- Przychodnia Zespołu Lekarza Rodzinnego „LIMAMED” ul. Emilii Sczanieckiej 6, 64-316 Kuślin
- Regionalne Centrum Zdrowia Sp. z o.o. ul. Na Kępie 3, 64-360 Zbąszyń
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia "MEDYK" w Lwówku Wlkp. Spółka Partnerska Lekarzy Hanna Góra-Iwińska, Andrzej Iwiński, Joanna Pazdej, Adam Ziemba, ul. Pniewska 53, 64-310 Lwówek
- Ośrodek Rehabilitacyjno - Szkoleniowy Polskiego Towarzystwa Stwardnienia Rozsianego w Michorzewie, ul. Parkowa 1, 64-316 Kuślin tel. 61 44 73 260

Poradnie psychologiczne

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nowym Tomysłu

ul. E. Sczanieckiej 1, 64-300 Nowy Tomyśl, tel. 61 44 23 436, mail: sekretariat@pppnt.com.pl

Podstawowym zadaniem Poradni, wynikającym z jej statutu, jest wspomaganie prawidłowego rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży. Pracownicy prowadzą szeroko pojętą działalność diagnostyczną, terapeutyczną, profilaktyczną oraz orzeczniczą. Współpracują z nauczycielami szkół, przedszkoli, rodzicami dzieci i młodzieży wspierając proces dydaktyczny i wychowawczy.

Zakres działania Poradni obejmuje profilaktykę i diagnozę zaburzeń rozwojowych i wychowawczych, pomoc dzieciom i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zwiększanie efektywności uczenia się, wybór kierunków kształcenia, terapię pedagogiczną, psychologiczną, logopedyczną oraz wiele innych zależnych od zgłaszanych potrzeb.

Od 2007 roku prowadzą diagnozę i terapię dzieci z zaburzeniami procesów integracji sensorycznej. Nową formą działalności jest terapia EEG - Biofeedback, oraz przesiewowe badania wzroku i słuchu z wykorzystaniem Platformy Zmysłów.

Korzystanie z pomocy poradni jest dobrowolne i nieodpłatne.

Poradnia Leczenia Uzależnień

os. Stefana Batorego 53, 64-300 Nowy Tomyśl, tel. 574 490 585, e-mail: primum.vivere@wp.pl

Poradnia w ramach terapii proponuje leczenie uzależnień zarówno od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych /kanabinoles, kokaina itp./ oraz od uzależnień behawioralnych w tym hazard, Internet, gry.

Placówki oświatowe

- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Nowym Tomyślu Wierzbowa 1, 64-300 Nowy Tomyśl – poradnictwo psychologiczne dla uczniów i rodziców tej szkoły.
- Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Nowym Tomyślu ul. 3 Stycznia 12, 64-300 Nowy Tomyśl - poradnictwo psychologiczne dla uczniów i rodziców tej szkoły.
- Szkoła Podstawowa Nr 3, im. Feliksa Szołdrskiego w Nowym Tomyślu os. Północ 25, 64-300 Nowy Tomyśl - poradnictwo psychologiczne dla uczniów i rodziców tej szkoły.
- Zespół Przedszkolno – Szkolny w Bukowcu , Bukowiec, ul. Kościelna 75,64-300 Nowy Tomyśl – pomoc psychologiczna wyłącznie dla uczniów Szkoły i ich rodziców.
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Borui Kościelnej , Boruja Kościelna, ul. Szkolna 14, 64-300 Nowy Tomyśl – pomoc psychologiczna wyłącznie dla uczniów Szkoły i ich rodziców.
- Szkoła Podstawowa w Jastrzębsku Starym , Jastrzębsko Stare, Plac Kościelny 6, 64-300 Nowy Tomyśl - pomoc psychologiczna wyłącznie dla uczniów Szkoły i ich rodziców.
- Szkoła Podstawowa im. Marii Kownackiej w Wytomyślu , Wytomyśl, ul. Szkolna 18, 64-300 Nowy Tomyśl - pomoc psychologiczna wyłącznie dla uczniów Szkoły i ich rodziców.
- Zespół Szkół w Opalenicy, ul. Gimnazjalna 1, 64-330 Opalenica - psycholog szkolny dla uczniów szkoły - edyta.ignatowska@zs-opalenica.pl, tel. 799 044 702.
- Szkoła Podstawowa z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Andrzeja i Władysława Niegolewskich, ul. Poznańska 37 64-330 Opalenica - psycholog szkolny dla uczniów szkoły, rodzice mają możliwość skorzystania z konsultacji.
- Zespół Szkoła Podstawowa - Przedszkole w Wąsowie, ul. Lipowa 51, 64-316 Wąsowo - psycholog szkolny.

- Szkoła Podstawowa im. Emilii Szanieckiej, ul. Gimnazjalna 1 64-310 Lwówek - pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów.
- Zespół Szkół i Placówek Oświatowych, ul. Sportowa 24a, 64-305 Bolewice - psycholog szkolny.
- Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wlkp., ul. Szkolna 6, 64-361 Miedzichowo - psycholog szkolny.
- Zespół Szkół Zawodowych i Licealnych im. dra Kazimierza Hołogi, os. Północ 37, 64-300 Nowy Tomyśl - psycholog szkolny.

Organizacje pozarządowe

W kontekście zasobów lokalnych związanych z możliwością uzyskania wsparcia przy problemach ze zdrowiem psychicznym należy uwzględnić również podmioty z sektora pozarządowego tj.:

Stowarzyszenie Przyjaciół Rodziny w Nowym Tomyślu, ul. Poznańska 30, 64-300 Nowy Tomyśl tel. 61 44 26 686, mail: przyjacielerodziny.nt@o2.pl.

Stowarzyszenie świadczy poradnictwo prawne, socjalne, medyczne, pedagogiczne, psychologiczne, logopedyczne.

Fundacja Ochrona Zdrowia, Opieka i Troska, ul. Na Kępie 3, 64-360 Zbąszyń, tel. 68 38 67 777, przychodnia@rcz-zbaszyn.pl.

Powołana przez Regionalne Centrum Zdrowia, zgodnie ze swoim statutem chroni i promuje zdrowie, niesie pomoc osobom starszym oraz ciężko i przewlekłe chorym fizycznie i psychicznie, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet.

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Polepszenia Jakości Życia "Vita Melior", ul. Polna 14, 64-330 Opalenica.

Stowarzyszenie za cel działalności postawiło sobie ogólne zwiększanie jakości życia mieszkańców, w tym między innymi polepszenie zdrowia i polepszenie samopoczucia psychicznego.

Stowarzyszenie Wsparcia Psychicznego "Pomocna Dłoń", ul. Poznańska 30, 64-300 Nowy Tomyśl.

Stowarzyszenie działa na rzecz wyrównania szans osób chorych psychicznie, jak również tworzy warunki do przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenia ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspiera ich rodziny.

Nowotomyskie Stowarzyszenie „Amazonki”, ul. Witosa 8, 64-300 Nowy Tomyśl

Stowarzyszenie jest organizacją samopomocową, niemedyczną, służącą wsparciem psychicznym i pomocą praktyczną kobietom dotkniętym rakiem piersi.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Analizując zasoby lokalne sektora pozarządowego związane z możliwością uzyskania wsparcia przy problemach ze zdrowiem psychicznym należy uwzględnić również podmioty z prowadzące Warsztaty Terapii Zajęciowej tj.:

Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone są przez Fundację Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym w Zbąszyniu.

ul. Powstańców Wlkp. 41 64-360 Zbąszyń, Tel. 68 38 69 218

Warunki uczestnictwa: osoba niepełnosprawna powyżej 18 roku życia mająca ustalony stopień niepełnosprawności z zaleceniem terapii w Warsztatach Terapii Zajęciowej mieszkańiec Powiatu Nowotomyskiego (w pierwszej kolejności).

Liczba uczestników: 30

Pracownie: gospodarstwa domowego, krawiecko – hafciarska, plastyczna, komputerowa, modelarska, ogrodnicza, artystyczna.

Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone są przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Lwówku.

Grońsko 35, 64-310 Lwówek, Tel. 61 44 12 943

Liczba uczestników: 35.

Placówki Wychowawcze

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno Wychowawczy, ul. Opalenicka 4, 64-330 Sielinko, telefon: 61 44 73 700

Głównym celem OREW jest uzyskanie przez wychowanków autonomii, rozumianej jako niezależność, samodzielność i zaradność życiowa na miarę indywidualnych potrzeb i możliwości rozwojowych OREW przeznaczony jest dla wychowanków w wieku od 3 do 25. roku życia, którzy wymagają kompleksowej, wielodyscyplinarnej pomocy rehabilitacyjno-edukacyjnej świadczonej w odpowiednich warunkach i z opieką dostosowaną do stanu psychofizycznego i wieku. Poszczególne grupy wychowawcze obejmują dzieci w zbliżonym wieku z uwzględnieniem ich poziomu funkcjonowania. Oprócz działań edukacyjnych OREW zapewnia rehabilitację ruchową i społeczną, zajęcia z psychologiem i neurologopedą oraz terapię zajęciową.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, ul. Zbąskich 7, 64-360 Zbąszyń, tel. 68 38 46 175

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Zbąszyniu jest miejscem kształcenia specjalnego o zasięgu powiatowym, a w razie potrzeby ponad powiatowym – dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz głębokim. Wsparcie dotyczy również dzieci ze współzaburzeniami, w wieku od 7-go roku życia do czasu ukończenia nauki, jednak nie dłużej niż do 24 roku życia, która z racji swej niepełnosprawności nie może uczęszczać do szkoły w miejscu zamieszkania. W przypadku upośledzenia w stopniu głębokim, pobyt wychowanka może trwać do 25 roku życia.

Głównym zadaniem Ośrodka jest przygotowanie wychowanków – w miarę ich możliwości – do udziału w życiu społecznym. Ośrodek zapewnia wychowankom całodobową opiekę, warunki do nauki i wychowania oraz rozwijanie zainteresowań i uzdolnień.

Podstawowym celem edukacji w ośrodku jest rozwijanie autonomii ucznia niepełnosprawnego – umiarkowanie i znacznie upośledzonego umysłowo (niepełnosprawność sprzężona) oraz dzieci i młodzieży głęboko upośledzonych umysłowo. Przygotowanie ich do samodzielności i niezależności w życiu społecznym na miarę indywidualnych możliwości.

W skład SOSW wchodzi:

- Szkoła Podstawowa Specjalna,
- Gimnazjum Specjalne,
- Szkoła Specjalna Przystosowana do Pracy,
- Zespoły Rewalidacyjno – Wychowawcze,
- Internat.

2. Ocena potrzeb społeczności lokalnej w zakresie ochrony zdrowia psychicznego

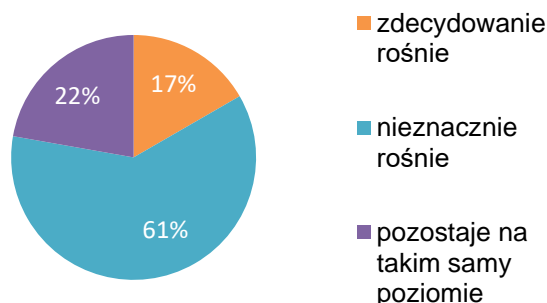
2.1 Opinia pracowników socjalnych z powiatu nowotomyskiego

W badaniach ankietowych wzięli udział pracownicy socjalni z terenów sześciu gmin powiatu nowotomyskiego: gminy Nowy Tomyśl, Kuślin, Lwówek, Miedzichowo, Opalenicy, Zbąszynia, którzy udzielili odpowiedzi wypełniając ankietę on-line. Opinie wyrażone w ankiecie pomogły wypracować rekomendacje i kierunki działań w przygotowanym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2025. W badaniu wzięło udział 18 pracowników socjalnych spośród 23 pracujących na terenie powiatu. Należy również pamiętać, że pracownicy socjalni wypowiedzieli się o sprawach dotyczących osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej na terenie poszczególnych gmin.

Badani zostali zapytani o występowanie zaburzeń psychicznych na terenie powiatu. Jednogłośnie zostało stwierdzone, że takie zaburzenia występują.

Ilość występujących zaburzeń psychicznych w ostatnich 3 latach wśród osób korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej według ankietowanych (61%) nieznacznie rośnie oraz według ponad 1/5 pozostaje na takim samym poziomie.

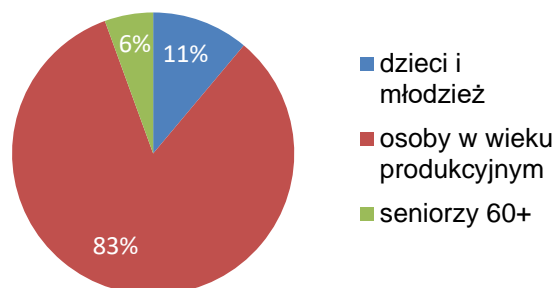
Wykres. 1 Ilość występujących zaburzeń psychicznych w ostatnich 3 latach wśród osób korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=18

Grupy wiekowe w których najczęściej prowadzone jest wsparcie dla osób z chorobami psychicznymi i zaburzeniami na terenie powiatu według respondentów to osoby w wieku produkcyjnym (83%), w dalszej kolejności wskazane zostały dzieci i młodzież (11%) oraz seniorzy 60+.

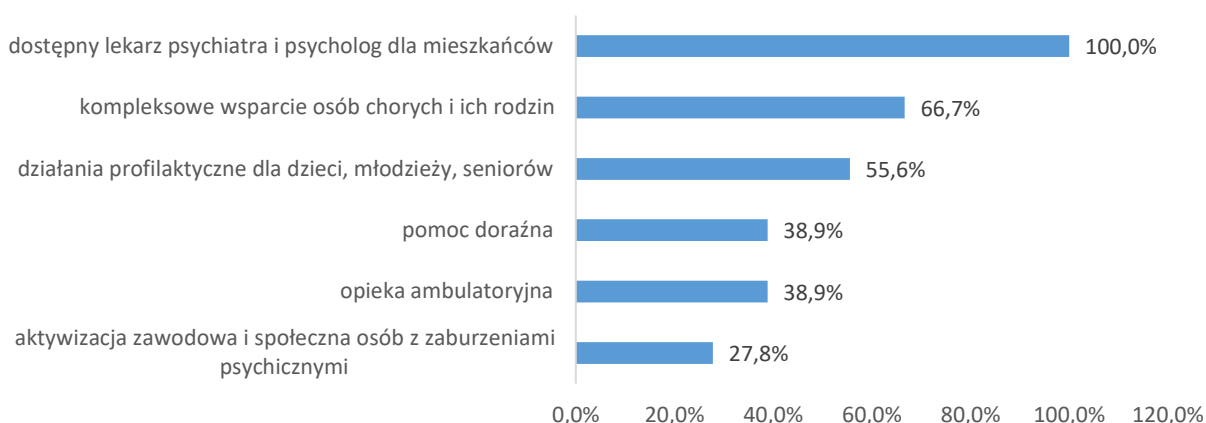
Wykres. 2. Grupy wiekowe w których najczęściej prowadzone jest wsparcie dla osób z chorobami psychicznymi i zaburzeniami na terenie powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=18

Największe potrzeby związane z opieką osób chorych i ochroną zdrowia psychicznego, które wskazali ankietowani to: dostępny lekarz psychiatra i psycholog dla mieszkańców (100%), kompleksowe wsparcie osób chorych i ich rodzin (66,7%), działania profilaktyczne dla dzieci, młodzieży, seniorów (55,66%). Dalszej kolejności wskazano pomoc doraźną (38,9%), opiekę ambulatoryjną (38,9%) oraz aktywizację zawodową i społeczną osób z zaburzeniami psychicznymi (27,8%). Pytanie miało charakter wielokrotnego wyboru więc odpowiedzi nie zsumowują się do 100.

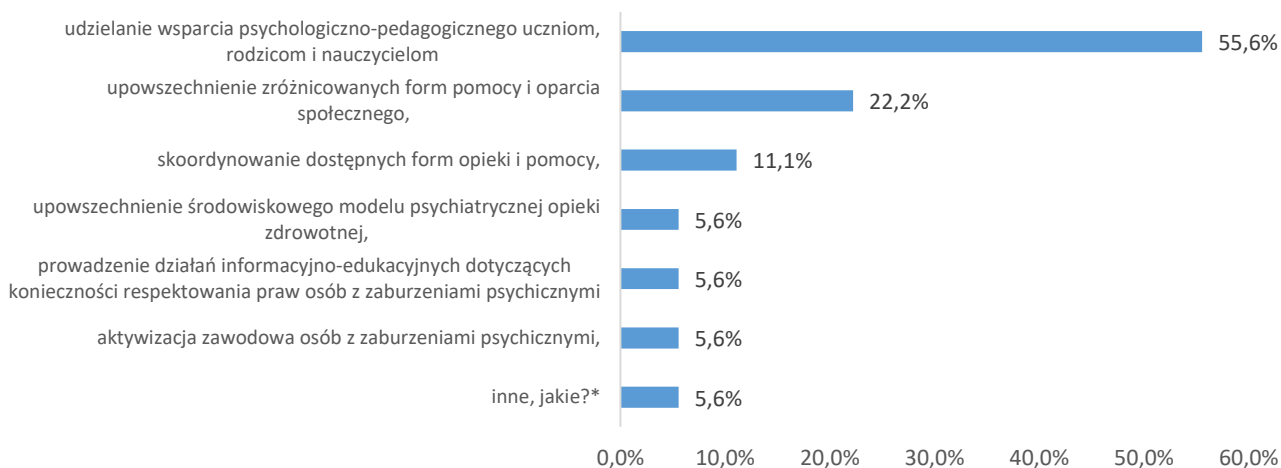
Wykres. 3. Potrzeby związane z opieką osób chorych i ochroną zdrowia psychicznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=18.

Pracownicy socjalni z powiatu nowotomyskiego zostali poproszeni o wskazanie prowadzonych działań (w ostatnich 3 latach) na terenie powiatu w obszarze ochrony zdrowia psychicznego wskazane przez ankietowanych to: udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom, rodzicom i nauczycielom (55,6%), upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego (22,2%), skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy (11,1%), upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej (5,6%); aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi (5,6%) prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących konieczności respektowania praw osób z zaburzeniami psychicznymi.

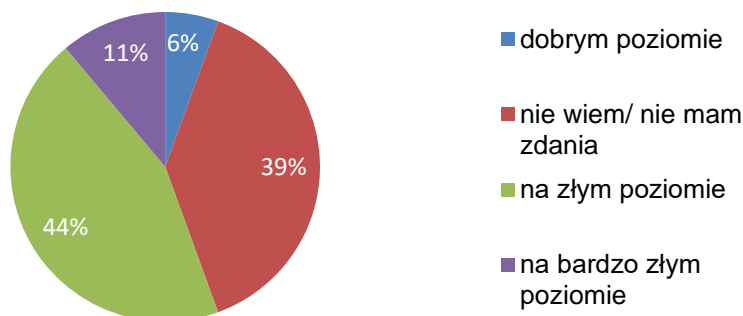
Wykres. 4. Działania w powiecie nowotomyskim na rzecz w obszarze ochrony zdrowia psychicznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=18.

Poziom opieki nad osobami chorymi psychicznie i zaburzonymi w powiecie pracownicy oceniają jako: na bardzo złym (11%) i na złym poziomie (44%). Sanowi to łącznie ponad połowę badanych. Znaczna część badanych nie miała opinii na ten temat (39%). Niewiele osób uważało opiekę nad osobami chorymi psychicznie i zaburzenie jest na dobrym poziomie (6%).

Wykres. 5. Poziom opieki nad osobami chorymi psychicznie i zaburzonymi

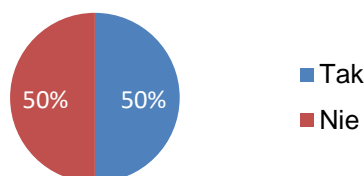

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie trzech zalet/dobrych rozwiązań/praktyk prowadzonych w gminach dotyczących opieki nad osobami chorymi psychicznie i zaburzonymi. Należy wskazać że aż 9 osób w ankiecie zadeklarowało brak takich działań do wskazania. Za dobre praktyki w opinii pracowników socjalnych uznane są takie działania jak: współpraca z PZDOON w Nowym Tomyślu, współpraca z PCPR w/s konsultacji diagnostycznych, dobra współpraca z WTZ w Grońsku, poradnictwo psychologiczne, działanie świetlicy środowiskowej, działanie ŚDS, zorganizowanie grupy wsparcia dla osób chorych psychicznie, działania Stowarzyszenia „Pomocna Dłoń”.

Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie trzech wad/obszarów do poprawy w zakresie prowadzonej opieki nad osobami chorymi psychicznie i zaburzonymi. Wskazano brak dostępu do lekarza psychiatry dla dzieci i dorosłych, brak dostępu dla psychologów i psychoterapeutów, brak odpowiednich placówek wsparcia dla osób z problemami psychicznymi, brak dostępności do bezpłatnych konsultacji do lekarza psychiatry w gminach, brak możliwości wyjazdu w teren z lekarzem psychiatrą, słaba współpraca z lekarzami pierwszego kontaktu w kwestii rozpoznania i wdrożenia leczenia specjalistycznego, brak środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki, niewystarczająca profilaktyka w szkołach. Badanych poproszono o ustosunkowanie się czy ilość szkoleń dla pracowników socjalnych dotyczących pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi i chorobami jest odpowiednia. Opinie ankietowanych (18 osób podzieliły się po połowie).

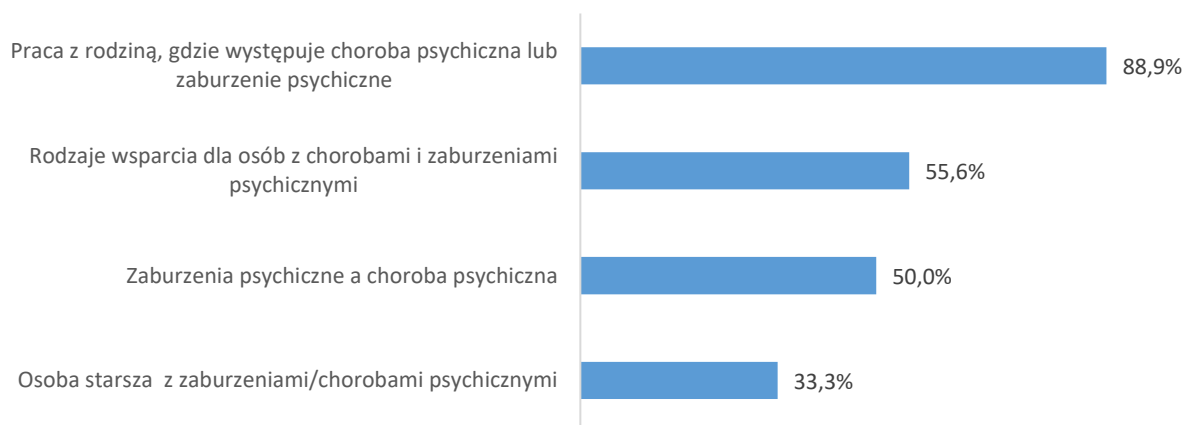
Wykres. 6. Liczba szkoleń dla pracowników

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

Obszary szkoleń dla pracowników socjalnych w obszarze pracy z osobami z zaburzeniami i chorobami psychicznymi dotyczą przede wszystkim pracy z rodziną (88,9%), rodzajów wsparcia (55,6%), zaburzenia psychiczne a choroba psychiczna (50%) oraz osoba starsza z zaburzeniami/chorobami (33,3%).

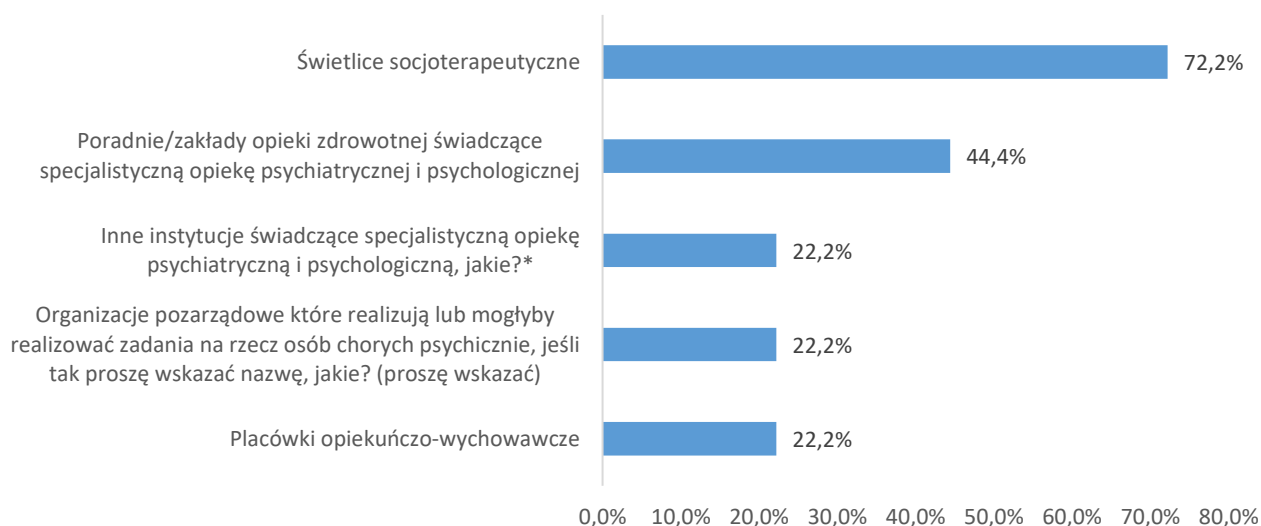
Wykres. 7. Tematyka szkoleń dla pracowników socjalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

Rodzaje placówek działających w gminach powiatu nowotomyskiego według deklaracji pracowników socjalnych, które działają w obszarze zdrowia psychicznego to: świetlice socjoterapeutyczne (72%), specjalistyczna opieka psychiatryczna i psychologiczna (44,4%), organizacje pozarządowe (22,2%), placówki opiekuńczo-wychowawcze (22,2%). Nie wskazano placówek resocjalizacyjnych.

Wykres. 8. Rodzaje placówek w powiecie nowotomyskim działającym w obszarze zdrowia psychicznego

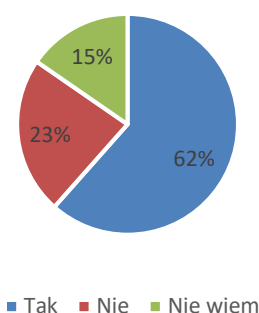
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

2.2 Opinia pedagogów szkolnych z powiatu nowotomyskiego

W ankiecie internetowej wzięło udział 13 pedagogów szkolnych z powiatu nowotomyskiego. Reprezentowali sześć gmin, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe.

Występowanie w szkołach na terenie powiatu nowotomyskiego chorób psychicznych i zaburzeń psychicznych wśród uczniów występują według ponad połowy badanych – 62%. Zdaniem 23% nie występują a 15% ankietowanych nie miało zdania w tym temacie.

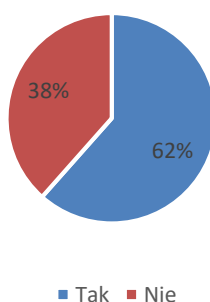
Wykres. 9 Występowanie chorób psychicznych i zaburzeń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=13.

Pośród placówek oświatowych na terenie powiatu nowotomyskiego (szkoły podstawowe i ponadpodstawowe) tylko 38% badanych wskazało zatrudnienie szkolnego psychologa.

Wykres. 10 Posiadanie w placówce szkolnego psychologa

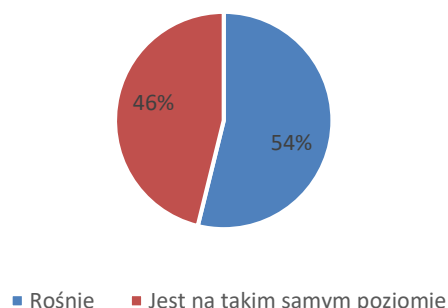
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=13.

Rodzaj wsparcia udzielanego przez szkolnego psychologa wskazanego przez ankietowanych to:

- konsultacje,
- porady zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne,
- warsztaty profilaktyczne w klasach,
- wsparcie dla uczniów i rodziców,
- terapia specjalistyczna,
- psychoedukacja, (zajęcia rozwijające umiejętności emocjonalno - społeczne, trening relaksacji, mindfulness dla dzieci),
- konsultacje dla nauczycieli,
- diagnoza psychologiczna, w tym sytuacji środowiskowej, domowej i szkolnej ucznia,
- koordynowanie działań wychowawców i nauczycieli w obrębie Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych i Programu Wychowawczo-Profilaktycznego szkoły,
- praca z uczniem zdolnym,
- praca z uczniami zagrożonymi demoralizacją w tym metodą szkolnych kontraktów raz, dwa, trzy, współpraca z Policją, kuratorami Sądu Rejonowego, pracownikami OPS, PCPR, interwencje, mediacje.

Wzrost zaburzeń i zachorowań na choroby psychiczne w ostatnich 3 latach wśród uczniów według pedagogów szkolnych z powiatu nowotomyskiego utrzymuje się na takim samym poziomie (54%) oraz według 46% badanych wzrasta. Żaden z respondentów nie stwierdził, że maleje.

Wykres. 11 Poziom zaburzeń i chorób psychicznych w ciągu ostatnich 3 latach w powiecie nowotomyskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=13

Powody występowania wśród dzieci chorób i zaburzeń psychicznych według pedagogów szkolnych to przede wszystkim brak poczucia bezpieczeństwa (69,2%), brak wzorca i autorytetu rodzica (61,5%), posiadanie niskiej samooceny (53,9%), przemoc w rodzinie (46,2%), niepełna rodzina (46,2%), zaburzenia układu nerwowego (38,5%). Jako inne powody ankietowani wskazali: uwarunkowania genetyczne; niewystarczające kompetencje wychowawcze rodziców; cywilizacyjne: związane z rozpadem rodziny; upadkiem autorytetów, wpływem nowych mediów. Pytania miało charakter wielokrotnego wyboru. Odpowiedzi nie zsumują się do 100.

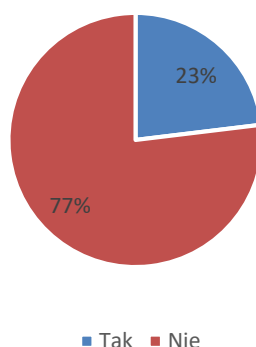
Wykres. 12. Powody występowania wśród dzieci chorób i zaburzeń psychicznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=13

Prowadzenie indywidualnego trybu nauczania dla ucznia ze względu na chorobę psychiczną/ zaburzenie występuje według 23% badanych. Zdecydowana większość wskazała na brak specjalnych programów nauczania.

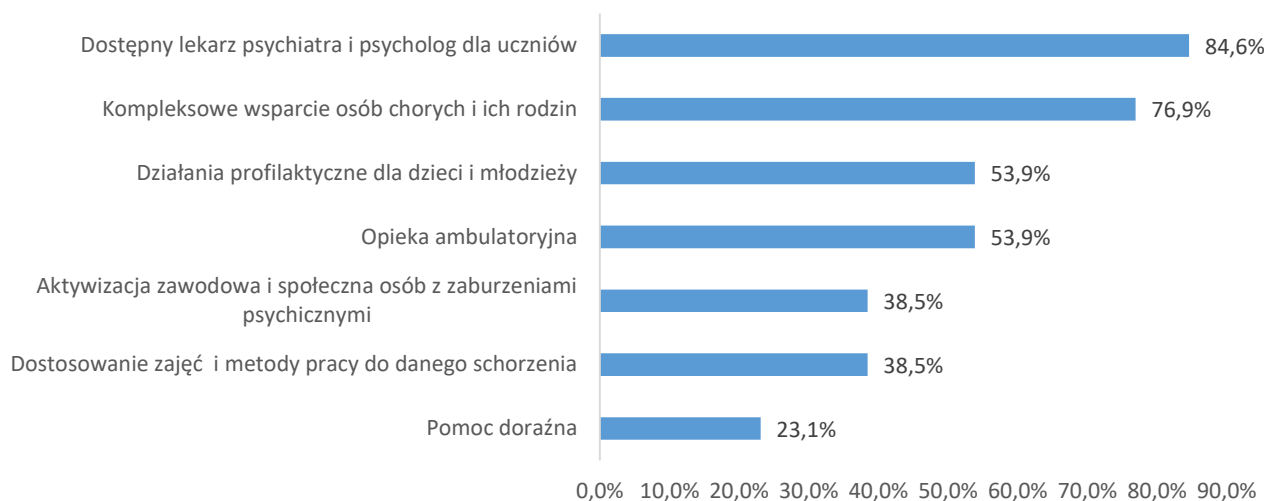
Wykres. 13 Prowadzenie indywidualnego nauczania w szkołach ze względu na chorobę psychiczną/ zaburzenie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=13

Największe potrzeby związane z opieką nad uczniami zmagającymi się z chorobami psychicznymi i zaburzeniami według pedagogów szkolnych z powiatu nowotomyskiego to dostępny lekarz psychiatra i psycholog (84,6% wskazań), kompleksowe wsparcie dla chorych i ich rodzin (76,9% wskazań), Działania profilaktyczne i opieka ambulatoryjna (53,9% wskazań), aktywizacja zawodowa i społeczna oraz dostosowanie metod pracy do schorzenia (38,5% wskazań) oraz pomoc doraźna (23,1%). Pytanie Pytania miało charakter wielokrotnego wyboru. Odpowiedzi nie zsumują się do 100.

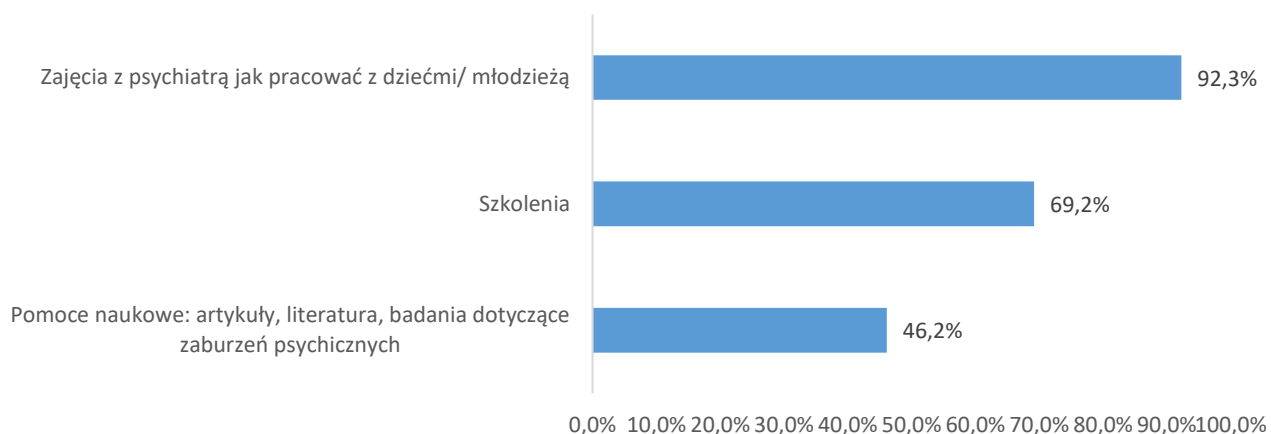
Wykres. 14 Największe potrzeby związane z opieką nad uczniami zmagającymi się z chorobami psychicznymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=13

Rodzaj wsparcia oczekiwanego przez szkolnych pedagogów w pracy z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami i chorobami psychicznymi to w największym stopniu potrzeba zajęć z psychiatrą (92,3% wskazań), szkolenia (69,2%) oraz pomoce naukowe dla pedagogów szkolnych w postaci artykułów, literatury (46,2%).

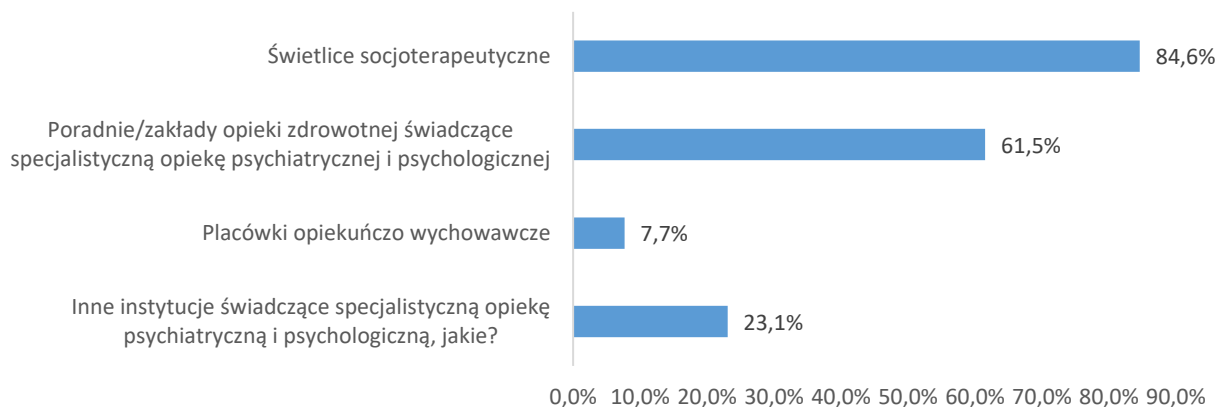
Wykres. 15. Rodzaj oczekiwanego wsparcia przez szkolnych psychologów w pracy z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami i chorobami psychicznymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=13

Pedagodzy szkolni wskazali rodzaj placówek funkcjonujących w gminach. Należą do nich świetlice socjoterapeutyczne, poradnie zakłady specjalistycznej opieki psychologicznej i psychiatrycznej a także placówki opiekuńczo-wychowawcze.

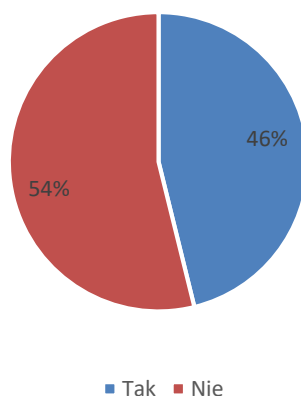
Wykres. 16. Rodzaje placówek w gminach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=13

Pedagodzy wskazali, że znają miejsca (54% badanych) w powiecie nowotomyskim oferujące wsparcie dla dzieci/młodzieży z zaburzeniami i chorobami psychicznymi poza placówką szkolną. Do takich miejsc należą: poradnia pedagogiczno-psychologiczna, świetlica socjoterapeutyczna i GKRPA.

Wykres. 17 Znajomość miejsc oferujących wsparcie dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami i chorobami psychicznymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań. N=13

2.3 Wyniki badań jakościowych – wywiady pogłębione

W badaniu wzięli udział przedstawiciele Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomysłu, psycholog powiatowy, przedstawiciel poradni pedagogiczno-psychologicznej, przedstawiciele powiatowej społecznej rady do spraw osób niepełnosprawnych, organizacje trzeciego Powiatowego Urzędu pracy, trzeciego sektora. Łącznie udział w wywiadach telefonicznych wzięło udział 10 przedstawicieli różnych instytucji z powiatu nowotomyskiego.

Problemy związane ze zdrowiem psychicznym występujące w powiecie, które są najbardziej istotne z perspektywy funkcjonowania powiatu

Rozmówcy, którzy brali udział w badaniu wspominali o zaburzeniach takich jak depresja, wynikająca ze złej sytuacji życiowej, depresji osób starszych ze względu na osamotnienie, brak ze strony zainteresowania rodziny, zaburzenia typu borderline również są dostrzegane często u osób zamieszkujących na terenie z powiatu nowotomyskiego. Wskazano ukrywanie przez mieszkańców korzystania z usług psychologa ze względu na małe środowiska, w której takie informacje rozchodzą się bardzo szybko. Mieszkańcom brakuje świadomości na temat procesu jakim jest terapia, który wymaga czasu i pracy.

Grupy wiekowe są najbardziej dotknięte problemami związanymi ze zdrowiem psychicznym to przede wszystkim osoby starsze (60+), osoby w wieku produkcyjnym oraz młodzież (uczniowie szkół ponadgimnazjalnych). Najczęściej zdaniem rozmówców chorują osoby w przedziale wiekowym od 30-50 lat.

Zasoby wykorzystywane przez powiat w działaniach prozdrowotnych ukierunkowanych na ochronę, umacnianie i zwiększanie potencjału zdrowia psychicznego to przede wszystkim grupa wsparcia dla osób dorosłych, która miała swoje spotkania z psychologiem, COVID spowodował zawieszenie spotkań. Udało się zrealizować projekt finansowany ze środków PFRON – mobilne usługi psychologa dla osób niepełnosprawnych, który spotkał się z bardzo pozytywnym odbiorem wśród mieszkańców. Projekt trwał do końca listopada 2020r.

Psycholog PCPR prowadzi mediacje między rodzicami odnośnie podziału opieki nad dzieckiem, prowadzi grupę wsparcia zdrowia psychicznego. W powiecie realizowane są programy dla sprawców przemocy domowej (dla kobiet i mężczyzn, grupowo i indywidualnie). Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest organem wspierającym inne instytucje w zakresie ochrony zdrowia psychicznego. Prowadzenie działań profilaktycznych przez poradnię pedagogiczno-psychologiczną w ramach ochrony zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży.

Braki w zasobach powiatu ukierunkowanych na ochronę, umacnianie i zwiększanie potencjału zdrowia psychicznego to przede wszystkim: brak Poradni Zdrowia Psychicznego – kompleksowa obsługa osób chorych (dzieci i dorosłych), prowadzenie terapii w trybie ciągłym; brak oddziałów psychiatrycznych dziennych dla dzieci i młodzieży, brak dostępu do psychiatrii dziecięcego, bardzo długi czas oczekiwania na wizytę w poradni pedagogiczno-psychologicznej, brak dostępności psychiatry dziecięcego na potrzeby konsultacji instytucji na terenie powiatu nowotomyskiego. Nie we wszystkich szkołach jest psycholog szkolny a jest na niego bardzo duże zapotrzebowanie.

Rodzaje opieki na terenie powiatu nowotomyskiego to przede wszystkim możliwość opieki doraźnej, konsultacyjnej poprzez możliwość (dla osób dorosłych) skorzystania z poradni zdrowia psychicznego, konsultacji Psychiatrii (Zdrovita i Panaceum).

Potrzeby w zakresie zasobów, działań i wsparcia w powiecie nowotomyskim w obszarze zdrowia psychicznego to dostęp do specjalistów – Poradnia Zdrowia Psychicznego, która zapewniałaby kompleksowe wsparcie dla osób chorych psychicznie. Z pewnością należy zwrócić uwagę na zatrudnienie psychiatry dziecięcego, który współpracowałby z poradnią pedagogiczną psychologiczną, szkołami oraz PCPR. Należy zwiększyć środki finansowe na działania promocyjne, informacyjne dotyczące zdrowia psychicznego, kampanie informujące o możliwości skorzystania z pomocy, edukację w szkołach.

Najważniejsze wnioski płynące z dyskusji grupowej on-line to:

- potrzeba dostępu do szybkich konsultacji psychiatrycznych,
- obowiązkowy psycholog w każdej gminnej szkole czego brakuje na chwilę obecną,
- zapewnienie psychiatry dziecięcego dla mieszkańców powiatu,
- bardzo długie terminy oczekiwania na wizytę i konsultację z poradnią pedagogiczno-psychologiczną
- potrzeba wsparcia dla nauczycieli w kwestii pracy z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami i chorobami psychicznymi,
- otwarcie małych oddziałów psychiatrycznych w okolicznych miejscowościach,
- prowadzenie grup terapeutycznych nie tylko na terenie Nowego Tomysłu, ale w każdej gminie w powiecie,
- wsparcie dla osób zaburzonych i chorych psychicznie, które nie mogą/ nie są w stanie podjąć pracy,
- stworzenie Poradni Rodzinnej – kompleksowe wsparcie rodzin i dzieci – minimalizować skutki występowania zaburzeń wśród dzieci.

3. Cele strategiczny i operacyjne

Cel strategiczny Programu

Zapewnienie skoordynowanego systemu na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w powiecie nowotomyskim, uwzględniającego wielostronną i powszechnie dostępną opiekę zdrowotną w obszarze medycznym i rehabilitacyjnym oraz inne formy pomocy i opieki niezbędne do życia w środowisku rodzinnym i wspólnotowym.

Cele operacyjne Programu

1. Rozwój działań na rzecz zapobiegania zaburzeniom psychicznym.
2. Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego, w szczególności środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej.
3. Zapewnienie skuteczności funkcjonowania systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego.
4. Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi.

5. Zapewnienie wsparcia na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi oraz wzmocnienie integracji społecznej z udziałem osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu.
6. Skoordynowanie różnych form opieki na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w powiecie nowotomyskim.

4. Priorytety w obszarze zdrowia psychicznego w powiecie nowotomyskim

- Zapewnienie dostępu mieszkańców w różnym wieku do szybkich konsultacji psychologicznych i psychiatrycznych, w tym dostępnych on-line.
- Rozwój działań informacyjnych, edukacyjnych i profilaktycznych wśród rodziców i całych rodzin, w tym seniorów.
- Zapewnienie dostępu do psychologa w każdej gminie, w tym w szkołach.
- Zapewnienie dostępu do psychiatry dziecięcego.
- Rozwój zakresu wsparcia Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej.
- Zapewnienie wsparcia dla nauczycieli i personelu jednostek pomocy społecznej.
- Zwiększenie dostępu do długotrwałej pomocy psychiatrycznej, w tym grup terapeutycznych w gminach.
- Zwiększenie wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, pozostającymi bez pracy.
- Rozwój pracy na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w oparciu o środowiskowy model psychiatrycznej opieki zdrowotnej.
- Powołanie Centrum Zdrowia Psychicznego.
- Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami.

5. Planowane działania

5.1 Rozwój działań na rzecz zapobiegania zaburzeniom psychicznym

- zwiększenie dostępu dla mieszkańców powiatu do poradnictwa i konsultacji (pracownicy socjalni, specjaliści pracy socjalnej, prawnik, psycholog, psychiatra),
- zapewnienie wczesnego wspomaganie rozwoju psychicznego dla dzieci w pierwszych latach życia,
- zapewnienie działalności profilaktycznej w przedszkolach i szkołach (programy profilaktyczne i promocji zdrowia psychicznego, oferta zajęć rozwijających zainteresowania),
- profilaktyka depresji i samobójstw wśród dzieci i młodzieży szkolnej (m.in. szkolenia nauczycieli i innych pracowników szkoły, powołanie i przeszkolenie zespołu ds. sytuacji kryzysowych, kreowanie zdrowego wspierającego środowiska w szkole),
- prowadzenie działań uświadamiających i edukacyjnych na temat skutków używania substancji psychoaktywnych, szczególnie wśród młodzieży (szkolne programy profilaktyki, szkoła środowiskowym centrum profilaktyki),
- opracowanie i realizacja programów mających na celu zapobieganie przemocy w rodzinie, w szkole i w środowisku lokalnym,
- upowszechnianie zasad identyfikacji zjawiska przemocy i wsparcia dla ofiar poprzez szkolenia, konferencje, pogadanki, artykuły do prasy itp.

- prowadzenie działań informacyjno–edukacyjnych oraz skupionych na wsparciu dla osób doświadczających przemocy,
- zapewnienie regularnych i dostępnych zajęć rehabilitacyjnych i terapeutycznych, dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w Warsztatach Terapii Zajęciowej,
- zwiększanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością intelektualną w Warsztatach Terapii Zajęciowej,
- wspieranie działań na rzecz zdrowego psychicznie procesu starzenia się, wsparcie psychologiczne dla osób starszych i samotnych,
- finansowanie projektów organizacji pozarządowych, służących rozwojowi form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin.

Realizatorzy:

- Starostwo Powiatowe w Nowym Tomysłu
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomysłu
- Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- Organizacje pozarządowe
- Warsztaty Terapii Zajęciowej
- Przedszkola, Szkoły, w tym pedagodzy szkolni, wychowawcy, nauczyciele
- Urzędy Gmin
- Ośrodki Pomocy Społecznej
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno Wychowawczy
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

5.2 Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego, w szczególności środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej

**UPOWSZECHNIANIE ŚRODOWISKOWEGO MODELU PSYCHIATRYCZNEJ OPIEKI
ZDROWOTNEJ.**

- dążenie do utworzenia centrum zdrowia psychicznego (wspólnie z powiatami wolsztyńskim i grodziskim),
- przygotowanie i wprowadzenie zasad współdziałania centrum zdrowia psychicznego z podmiotami świadczącymi oparcie społeczne, oraz aktywizację społeczno-zawodową,
- opracowanie dla mieszkańców powiatu lokalnego programu zwiększania dostępności i zmniejszania nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, leczenia ambulatoryjnego, leczenia w zespołach środowiskowych, leczenia w oddziałach dziennych, leczenia w oddziałach psychiatrycznych w szpitalach ogólnych, dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
- polepszenie dostępności poradni w zakresie świadczenia usług zdrowia psychicznego i terapii uzależnień, w szczególności dążenie do zwiększania ilości kontraktów na te świadczenia,
- dążenie do stworzenia mieszkania chronionego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, pozwalające na stopniowe wdrażanie osób chorych do funkcjonowania w społeczeństwie,

- prowadzenie działań edukacyjnych, zbudowanie akceptacji i przygotowanie społeczeństwa do wspierania osób z zaburzeniami psychicznymi w lokalnych społecznościach,
- zwiększenie opieki środowiskowej prowadzonej przez organizacje pozarządowe.

UPOWSZECHNIANIE ZRÓŻNICOWANYCH FORM POMOCY I OPARCIA SPOŁECZNEGO

- zwiększenie skali wsparcia na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie,
- prowadzenie różnorodnych działań na rzecz zwiększenia dostępności i zmniejszenia nierówności w dostępie do różnych form psychiatrycznej opieki zdrowotnej w powiecie i w gminach, szybki dostęp do lekarzy psychiatrów w momentach kryzysowych,
- rozwój poradnictwa psychologicznego dla osób wymagających wsparcia, w szczególności w zakresie terapii w trybie ciągłym dla dzieci i dorosłych, w tym w związku ze skutkami epidemii koronawirusa,
- zapewnienie dostępu do psychiatrów dziecięcych na terenie powiatu i terapii sensorycznej dla dzieci,
- usprawnienie oczekiwania dzieci na hospitalizację na oddziale psychiatrycznym,
- zwiększenie dostępu do terapii grupowej dla osób dotkniętych chorobami psychicznymi,
- zapewnienie dostępności psychiatry, wspierającego pracowników socjalnych, pracowników zespołu pieczy zastępczej, i innych specjalistów w powiecie,
- zapewnienie wsparcia dla młodzieży, skupionego na niedoprowadzaniu do rozwoju myśli i prób samobójczych,
- zapewnienie wsparcia psychologicznego dla pracowników socjalnych w pracy z osobami bezdomnymi,
- rozwój systemu wsparcia dla rodzin osób dotkniętych chorobami psychicznymi, w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej,
- wzmocnienie roli organizacji pozarządowych w realizacji zadań na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym odpowiadających na potrzebę wsparcia psychologicznego grup wymagających specjalistycznej pomocy,
- upowszechnianie wolontariatu jako formy integracji społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Realizatorzy:

- Starostwo Powiatowe w Nowym Tomyślu
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomyślu
- Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- Organizacje pozarządowe
- Placówki ZOZ
- Szkoły, w tym pedagodzy szkolni, wychowawcy, nauczyciele
- Urzędy Gmin
- Ośrodki Pomocy Społecznej

5.3 Zapewnienie skuteczności funkcjonowania systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego

- zapewnienie dla wszystkich dzieci i rodziców dostępu do pedagoga szkolnego i innych specjalistów, skrócenie czasu oczekiwania na konsultację, wizytę i spotkania w poradni pedagogiczno-psychologicznej,
- zapewnienie mieszkańcom bezpłatnych konsultacji ze specjalistami (poradnictwo specjalistyczne),
- zapewnienie wsparcia specjalistycznego dla osób z autyzmem, dla dorosłych osób z niepełnosprawnościami, indywidualne i/ lub grupowe,
- zapewnienie pomocy psychologicznej dla mieszkańców w stanie kryzysu psychicznego w związku z epidemią COVID-19,
- tworzenie lokalnych ośrodków pomocy kryzysowej, oferujących poradnictwo i pomoc w stanach kryzysu zagrażającego zdrowiu psychicznemu,
- wsparcie w załatwianiu spraw bieżących dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, zakupie leków, pomoc w dotarciu do jednostek ochrony zdrowia, w tym m.in. uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt u lekarza,
- rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym zwłaszcza dla dzieci.

Realizatorzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomysłu
- Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- Organizacje pozarządowe
- Placówki ZOZ
- Szkoły
- Urzędy Gmin
- Ośrodki Pomocy Społecznej
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno Wychowawczy
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

5.4 Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi

- zapewnienie indywidualnego oraz grupowego poradnictwa zawodowego, organizacyjno-prawnego oraz ekonomicznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- zwiększenie udziału zagadnień zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi w działalności Powiatowego Urzędu Pracy, w tym zwiększenie prowadzonych programów, które mają na celu zatrudnianie osób z zaburzeniami psychicznymi,
- zwiększanie dostępności rehabilitacji zawodowej, organizacja poradnictwa zawodowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- kierowanie osób z zaburzeniami psychicznymi na staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, szkolenia i kursy umożliwiające podniesienie oraz zdobycie nowych kwalifikacji zawodowych,

- nawiązywanie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi, zajmującymi się problematyką aktywizacji osób z zaburzeniami psychicznymi,
- udostępnianie informacji promujących oraz zachęcających pracodawców do zatrudniania osób z zaburzeniami psychicznymi,
- zapewnienie możliwości dostępu do środków na podjęcie działalności gospodarczej i/lub pomoc w stworzeniu spółdzielni socjalnej przez osoby z zaburzeniami psychicznymi,
- wyposażanie oraz doposażenie miejsc pracy pracodawcom zatrudniającym osoby z zaburzeniami psychicznymi.

Realizatorzy:

- Powiatowy Urząd Pracy
- Pracodawcy
- Starostwo Powiatowe w Nowym Tomyślu
- Organizacje pozarządowe
- Urzędy Gmin
- Ośrodki Pomocy Społecznej

5.5 Zapewnienie wsparcia na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi oraz wzmocnienie integracji społecznej z udziałem osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu

UPOWSZECHNIANIE WIEDZY

- zapewnienie zajęć edukacyjno-informacyjnych dla nauczycieli, rodziców i młodzieży z zakresu zdrowia psychicznego,
- warsztaty rozwijania umiejętności społecznych dla młodzieży,
- upowszechnianie materiałów na temat zdrowia psychicznego w szkołach, instytucjach publicznych oraz na imprezach o zasięgu powiatowym (np. kampanie ulotkowe, plakatowe),
- promocja zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży poprzez konkursy np. plastyczne,
- promocja zdrowia psychicznego wśród dorosłych, w tym seniorów,
- upowszechnianie zdrowego stylu życia.

INTEGRACJA

- organizacja imprez integracyjnych, np. sportowe, rekreacyjne w różnych środowiskach,
- tworzenie na terenie gmin punktów informacyjnych dla osób mających kontakt z osobami z zaburzeniami psychicznymi, potrzebujących informacji nt. pomocy czy wsparcia dla siebie i osób z zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzenie zajęć integracyjnych i w klubach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- organizacja spotkań na temat praw i uprawnień osób z zaburzeniami psychicznymi,
- wspieranie działalności organizacji pozarządowych w obszarze wsparcia i integracji dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

WSPARCIE DLA RODZINY

- prowadzenie grup samopomocowych i grup wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin,
- pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla rodziców w procesie wychowania dzieci, u których występują problemy emocjonalne,
- organizacja spotkań, warsztatów, szkoleń i kursów, dla rodzin na temat zaburzeń psychicznych,
- stworzenie punktów informacyjnych dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi o możliwościach profesjonalnej pomocy,
- dostarczenie rodzinom osób z zaburzeniami psychicznymi wiedzy na temat rozmawiania, wspierania oraz pomagania chorym w trudnych sytuacjach,
- zapewnienie pomocy w osiągnięciu równowagi całej rodziny i poszczególnych jej członków, organizacja spotkań terapeutycznych,
- zapewnienie wsparcia psychologicznego dla rodzin zastępczych,
- wsparcie psychologiczne rodzin osób z niepełnosprawnością,
- zapewnienie wsparcia dla rodziny w procesie zdrowienia pacjenta,
- wsparcie dla lokalnych liderów, organizacji pozarządowych w obszarze działań na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin,
- wsparcie dla nieformalnych opiekunów osób z zaburzeniami psychicznymi,
- monitoring rodziny w środowisku.

Realizatorzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomysłu
- Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- Organizacje pozarządowe
- Placówki ZOZ
- Szkoły, w tym pedagodzy szkolni, wychowawcy, nauczyciele
- Urzędy Gmin
- Ośrodki Pomocy Społecznej
- Dom Pomocy Społecznej
- Środowiskowy Dom Pomocy Społecznej
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno Wychowawczy
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

5.6 Skoordynowanie różnych form opieki na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w powiecie nowotomyskim.

- opracowanie i publikacja na stronie internetowej powiatu informatora/przewodnika o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, coroczna aktualizacja informatora,
- zamieszczanie informacji na temat zdrowia psychicznego, placówek leczenia psychiatrycznego na stronach internetowych powiatu, gmin oraz innych jednostek,

- utworzenie lokalnego systemu wsparcia i zapewnienie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w powiecie,
- rozwój współpracy lokalnej na rzecz wspierania idei wolontariatu, w tym wolontariatu świadczonego przez osoby z zaburzeniami psychicznymi,
- aktywizowanie i organizowanie społeczności kategorialnych lub terytorialnych (sąsiedztwa, dzielnicy, gminy, powiatu) dla rozwiązywania problemów osób z zaburzeniami psychicznymi i rodzin,
- zainicjowanie współpracy organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz ograniczania wpływu epidemii COVID-19 na zdrowie psychiczne mieszkańców powiatu,
- funkcjonowanie zespołu koordynującego realizację Programu.

Realizatorzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomysłu
- Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- Organizacje pozarządowe
- Placówki NZOZ
- Szkoły
- Ośrodki Pomocy Społecznej

6. Źródła finansowania

W chwili opracowywania Programu trudno jest określić jego koszty z uwagi na szereg zadań nałożonych do realizacji. Będą one dostosowane do potrzeb wynikających z realizacji poszczególnych zadań ujętych w Programie.

Proponowane źródła finansowania Powiatowego Programu Zdrowia Psychicznego:

- środki z budżetów: gmin i powiatu, Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu,
- budżet państwa, w tym Narodowy Fundusz Zdrowia i Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- fundusze Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

7. Opis monitoringu i ewaluacji programu

Monitorowanie efektywności i skuteczności działań Powiatowego Programu Zdrowia Psychicznego będzie odbywało się poprzez ścisłą współpracę z podmiotami realizującymi Program. Podmioty te corocznie w terminie do końca kwietnia przesyłać będą do Starostwa Powiatowego w Nowym Tomysłu sprawozdanie z realizacji zadań w roku poprzednim, które następnie w formie zbiorczego rocznego sprawozdania, zgodnego z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, zostanie przesłane Ministrowi Zdrowia w terminie do 15 maja każdego roku.

Ewaluacja bieżąca i końcowa Programu będzie dostarczać informacji, na temat jego skuteczności, użyteczności i efektywności. Zostanie skupiona na zebraniu informacji na ile założone cele zostały osiągnięte. Wyniki monitoringu i bieżącej ewaluacji będą stanowiły podstawę do dokonywania zmian w poszczególnych obszarach Programu.

Spis rysunków

Rysunek 1. Rozmieszczenie terytorialne placówek wsparcia zdrowia psychicznego na terenie województwa wielkopolskiego – podział według powiatów 17

Bibliografia

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuślinie, *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kuślin na lata 2018-2028*, 2018
2. Instytut Badawczy IPC Sp. z o.o. na zlecenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomyślu, *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Nowotomyskiego na lata 2015-2025*, 2015
3. Oficyna Profilaktyczna, *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opalenica na lata 2019-2029*, 2018
4. *Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Powiatu Nowotomyskiego na lata 2012-2015*, 2012
5. *Raport o stanie Powiatu Nowotomyskiego za 2019*
6. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, *Kryzysownik*, 2020
7. *Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego województwa wielkopolskiego na lata 2011 – 2015*, 2011
8. Rozporządzenie Rady Ministrów, *Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022*, 2017
9. *Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Lwówek na lata 2016-2026*
10. *Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Nowy Tomyśl na lata 2011-2020*, 2010
11. *Strategia Rozwoju Gminy Miedzichowo na lata 2015-2020*, 2015
12. *Strategia Rozwoju Gminy Nowy Tomyśl na lata 2015 – 2025*, 2015
13. *Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Nowotomyskiego na lata 2018 – 2028*, 2018
14. *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Lwówek 2011 – 2021*
15. *Strategia Zintegrowanego Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Gminy Zbąszyń #Zbąszyń2022*, 2016
16. Trawkowska D., Frąckowiak-Sochańska M., Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej w Poznaniu, *System wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi*, 2017
17. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Departament Zdrowia – Wydział Zdrowia Publicznego, *Plan rozmieszczenia Centrów Zdrowia Psychicznego (CZP) na terenie województwa wielkopolskiego*, 2020
18. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Departament Zdrowia – Wydział Zdrowia Publicznego, *Strategiczne kierunki rozwoju opieki psychiatrycznej w województwie wielkopolskim*, 2020
19. Urząd Miejski w Opalenicy, *Strategia Rozwoju Gminy Opalenica na lata 2015 – 2023*, 2015
20. Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, *Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za rok 2019*, 2020
21. *Zdrowie i ochrona zdrowia w województwie wielkopolskim. Opracowanie diagnostyczne na potrzeby WRPO 2014+*, 2014

Linki

1. www.poznan.uw.gov.pl
2. www.spis.ngo.pl